

Správa za rok 2020 o štátnej politike vo vzťahu k Slovákom žijúcim v zahraničí a o poskytnutej štátnej podpore Slovákom žijúcim v zahraničí a návrh programu štátnej politiky vo vzťahu k Slovákom žijúcim v zahraničí na rok 2022

Úvod Právny rámec, cieľ správy, štruktúra a cieľové skupiny

Úrad pre Slovákov žijúcich v zahraničí (ÚSŽZ) vypracoval Správu za rok 2020 o štátnej politike vo vzťahu k Slovákom žijúcim v zahraničí a o poskytnutej štátnej podpore Slovákom žijúcim v zahraničí a návrh programu štátnej politiky vo vzťahu k Slovákom žijúcim v zahraničí na rok 2022 (ďalej len „správa“) na základe § 3 ods. 2 zákona č. 474/2005 Z. z. o Slovákoch žijúcich v zahraničí a o zmene a doplnení niektorých zákonov (ďalej len „zákon č. 474/2005 Z. z.).

Legislatívne a politické východiská

Základné legislatívne a politické východiská výkonu štátnej politiky Slovenskej republiky (SR) vo vzťahu k Slovákom žijúcim v zahraničí zakotvujú a vymedzujú:

- * **Ústava Slovenskej republiky** č. 460/1992 Zb. v znení neskorších predpisov v článku 7a zákona, ktorý ustanovuje, že SR podporuje národné povedomie a kultúrnu identitu Slovákov žijúcich v zahraničí, podporuje ich inštitúcie zriadené na dosiahnutie tohto účelu a vzťahy s materskou krajinou;
- * **zákon č. 474/2005 Z. z.** o Slovákoch žijúcich v zahraničí a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov;
- * **Koncepcia štátnej politiky** Slovenskej republiky vo vzťahu k Slovákom žijúcim v zahraničí na roky 2016 – 2020 schválená uznesením vlády SR č. 571/2015 z 21. októbra 2015.

Štruktúra správy

Prvá kapitola **Súčasný stav komunit Slovákov žijúcich v zahraničí a poskytovaná podpora** obsahuje prehľad o krajaňských komunitách v zahraničí a základnú informáciu o pomoci, ktorú poskytla SR na krajaňské aktivity v rámci dotačného systému ÚSŽZ. V roku 2020 bolo podporených **654 projektov** od žiadateľov z 29 štátov vrátane SR v **sume 1 901 258,29 eur**.

Druhá kapitola **Oblasť vzdelávania, vedy a výskumu** informuje o podpore krajaňských aktivít v oblasti vzdelávania, vedy a výskumu v spolupráci ÚSŽZ a Ministerstva školstva, vedy, výskumu a športu SR (MŠVVaŠ SR) a ďalších inštitúcií. V roku 2020 ÚSŽZ podporil **206 projektov** v 25 štátoch vrátane Slovenska vo výške **533 182,47 eura**. MŠVVaŠ SR vynaložilo na vládne štipendiá, učiteľov a lektorov a vzdelávacie podujatia pre krajanov spolu **3 043 482,81 eura**. Poskytlo 70 štipendií Slovákom zo 6 štátov, vyslalo na slovenské školy 16 učiteľov slovenského jazyka a akademických predmetov do Maďarska, Rumunska a na Ukrajinu. V zahraničí pôsobi aj 22 lektorov slovenského jazyka a kultúry v 15 krajinách.

Tretia kapitola **Oblasť kultúry** je venovaná aktivitám krajanov v oblasti kultúry. V roku 2020 ÚSŽZ podporil v tejto oblasti **354 projektov** z 23 štátov vrátane SR vo výške **1 177 959,22 eura**. Popri krajaňských aktivitách v zahraničí financie smerovali aj na propagáciu kultúry Slovákov žijúcich v zahraničí na podujatia organizované v SR.

Štvrtá kapitola **Oblasť informačná** je venovaná vyhodnoteniu podpory krajanov v oblasti informačnej s dôrazom na vydavateľskú činnosť. ÚSZZ podporil v oblasti informovanosti **69 projektov** v 13 štátoch sumou **147 466,60 eura**.

Piata kapitola **Oblasť médií** je zameraná na oblasť médií. V roku 2019 ÚSZZ podporil **25 žiadostí** zo 6 štátov celkovou sumou **42 650 eur**. ÚSZZ využíva webovú stránku www.uszz.sk a portál www.slovenskezahranicie.sk. Obe sú účinným zdrojom aktuálnych informácií a takisto spätnej väzby pre krajanov. Táto kapitola podáva aj informácie o spolupráci ÚSZZ s médiami v SR s dôrazom na rozvoj vzťahov s verejnoprávnym Rozhlasom a televíziou Slovenska (RTVS).

Šiesta kapitola **Osvedčenie Slováka žijúceho v zahraničí** informuje o procese rozhodovania v konaní o vydaní osvedčenia Slováka žijúceho v zahraničí (ďalej len „osvedčenie“). Celkovo bolo v roku 2020 podaných 1 057 žiadostí o vydanie osvedčenia a vydaných bolo 1 172 osvedčení. Najvyšší počet žiadostí žiadateľov je zo Srbska s počtom 694 prijatých a 771 vydaných osvedčení a Ukrajiny s počtom 344 a 387.

Siedma kapitola **Orgány štátnej správy, samosprávy a inštitúcie vo vzťahu ku krajanom** zahŕňa aktivity prezidenta SR, Národnej rady SR (NR SR), Ministerstva zahraničných vecí a európskych záležitostí SR (MZVEZ SR), MŠVVaŠ SR, Ministerstva kultúry SR (MK SR), Ministerstva vnútra SR (MV SR), Ministerstva práce, sociálnych vecí a rodiny SR (MPSVR SR), cirkví a orgánov samosprávy.

Ôsma kapitola **Návrh programu štátnej politiky vo vzťahu k Slovákom žijúcim v zahraničí na rok 2022** načrtáva základné východiská programu štátnej politiky vo vzťahu k Slovákom žijúcim v zahraničí. Charakteristickým znakom je nadviazanie na kontinuitu v osvedčených programoch ÚSZZ a aktivitách ďalších inštitúcií v roku 2020 a príprava nového zákona o Slovákoch žijúcich v zahraničí.

Deviata kapitola **Vplyv na rozpočet verejnej správy** sa zaoberá vplyvom materiálu na rozpočet verejnej správy. Prijatie materiálu bude mať negatívny, rozpočtovo zabezpečený vplyv na rozpočet verejnej správy v roku 2021 a 2022 v sume 3 529 476 eur.

Aktuálne otázky

V roku 2020 bol naplnený záväzok vlády SR - uznesenie vlády zo septembra 2008, v ktorom sa vláda zaviazala zabezpečiť v rozpočtovej kapitole ÚSZZ výhľadovo každoročne účelové finančné prostriedky určené na podporu aktivít Slovákov žijúcich v zahraničí v rámci grantového systému v celkovej výške 40 mil. Sk (ekvivalent 1 327 756 eur) a predovšetkým z veľkej časti programové vyhlásenie súčasnej vlády, podľa ktorého by sa výška poskytovaných dotácií krajanským subjektom v zahraničí mala dostať na úroveň prostriedkov poskytovaných zo štátneho rozpočtu na podporu národnostných menšín žijúcich na území SR, t.j. okolo 8 mil. eur. Táto suma by sa aj v budúcnosti (najneskôr od roku 2024) mala skladať z dvoch častí, a to z finančných prostriedkov z rozpočtu MŠVVaŠ SR na vládne stipendiá, učiteľov a lektorov a vzdelávacie podujatia pre krajanov vo výške aspoň **3,5 mil. eur** a z finančných prostriedkov v rámci grantového systému na podporu aktivít Slovákov žijúcich v zahraničí vo výške **4,5 mil. eur** (v roku 2020 to bolo 3 529 476 eur).

ÚSZZ pripravil v roku 2020 návrh **Koncepcie štátnej politiky Slovenskej republiky vo vzťahu k Slovákom žijúcim v zahraničí na obdobie rokov 2021 – 2025** za účasti

zainteresovaných rezortov, štátnych inštitúcií, krajanov a nevládných organizácií. Návrh bude v 2. kvartáli 2021 predložený na rokovanie vlády SR.

Kapitola 1 Súčasný stav komunit Slovákov žijúcich v zahraničí a poskytovaná podpora

Podľa § 2 zákona č. 474/2005 Z. z. **Slovákom žijúcim v zahraničí** je osoba, ktorá nemá trvalý pobyt na území SR a je štátnym občanom SR, alebo nie je štátnym občanom SR, ale uchováva si národné povedomie, a on alebo jeho predok v priamom rade má slovenskú národnosť.

Autochtónne menšiny

Aktuálna situácia autochtónnych národnostných menšín je charakterizovaná tým, že dochádza k ich postupnej asimilácii. Deje sa to pod tlakom väčšinového okolia, v niektorých prípadoch aj v dôsledku politiky domovskej krajiny a v dôsledku demografických zmien. Často je faktorom aj nepriaznivá ekonomická situácia v oblastiach, kde ešte žije slovenská menšina kompaktné, v dôsledku čoho dochádza k značnému odchodu obyvateľstva, často celých rodín, za lepšími životnými podmienkami do zahraničia a do SR, a to hlavne zo Srbska. Zdrojom údajov tabuliek č. 1 a 2 sú oficiálne štatistiky jednotlivých krajín doplnené o odborné odhady krajauských organizácií.

Tab. č. 1 Počty príslušníkov slovenských národnostných autochtónnych menšín

Krajina	Predposledné sčítanie ľudu	Posledné sčítanie ľudu (2011-2012)	Odhad krajanov
Česká republika	193 190 (2000) 314 000 (1990)	148 000	350 – 400 000
Chorvátsko	4 713	4 753	10 000
Maďarsko	17 693	29 647	100 000
Poľsko	1 710	3 240 ^a	12 000
Rakúsko		63 621 (1.1.2020)	50 000
Rumunsko	19 000	17 199	25 000
Srbsko	59 021	52 750	35 – 42 000
Ukrajina	6 397	6 700	12 000
Spolu	cca 300 000 (2000)	cca 262 500	cca 560 – 600 000

^a Okrem 3 240 prihlásených autochtónnych Slovákov bolo v r. 2018 na pobyt v Poľsku prihlásených 2 287 občanov SR

Slovenské národnostné spoločenstvá majú vo svojich domovských štátoch početné organizácie, spolky a záujmové združenia. V závislosti od demografických podmienok disponujú vlastnými, relatívne autonómnymi výchovno-vzdelávacími inštitúciami od materských škôl až po vysokoškolské vzdelávanie v slovenskom jazyku. Ich záujmy reprezentujú celoštátne organizácie so samosprávnymi funkciami v oblasti kultúry, školstva a v iných oblastiach (Srbsko, Chorvátsko, Maďarsko, čiastočne Rumunsko). Majú formálno-právne garantovanú rovnoprávnosť v obecných a regionálnych samosprávnych orgánoch so zriaďovateľskými právomocami v kultúrnej, školskej a inej oblasti. V krajinách, kde sa Slováci ocitli nie ako vystaňovalci, ale zmenou hraníc v dôsledku geopolitických zmien v 20. storočí (Poľsko, Ukrajina), nemajú takúto širokú samosprávu. Autochtónne slovenské spoločenstvá vydávajú vlastnú periodickú a neperiodickú tlač, majú miestne a regionálne múzeá, vedeckovýskumné pracoviská, galérie, folklórne súbory a festivaly, početné amatérske divadlá s bohatou tradíciou vrátane profesionálneho divadla. Za zaujímavý možno pokladať

fenomén, v rámci ktorého vystaľovalci z radov menšinových komunít boli neraz iniciátormi a organizátormi krajaľského života v štátoch, do ktorých sa pristaľovali. Vďaka tomu máme aktívne komunity Slovákov v Čiernej Hore a v Bosne a Hercegovine. Práve skupina vystaľovalcov z Dolnej zeme zakladala aj mnohé cirkevné zbory a spolky v zámorí (Austrália, Kanada, USA, Argentína), ale aj v západnej Európe (napr. Nemecko). Príslušníci autochtónnych menšín, ktorí sa rozhodli v istom čase do materskej krajiny vrátiť (najčastejšie v rámci reemigrácie), si založili vlastné spolky: Spolok Slovákov z Maďarska, Spolok Slovákov z Rumunska, Spolok Slovákov z Juhoslávie a Spolok Slovákov z Bulharska.

Tradičné komunity a nová slovenská diaspora v krajinách západnej Európy a zámoria

Charakteristickým pre komunity v krajinách západnej Európy a zámoria je, že postupne zanikajú tradičné komunity a vymiera posledná generácia, ktorá ešte rozumela po slovensky a stotožňovala sa so slovenským pôvodom (USA, Kanada, Argentína), prípadne už aj dávnejšie zanikla (Francúzsko, Belgicko). Zostáva generácia emigrácie z roku 1968, ktorá smerovala tak do zámoria (USA, Kanada, Austrália, Južná Afrika), ako aj do krajín západnej Európy.

Po roku 1989 a najmä po roku 2004 dochádza k spoločenským zmenám aj v rámci slovenských komunít v zahraničí. Do tohto obdobia žili v zahraničí v podstate dva typy slovenských komunít: autochtónne menšiny v okolitých krajinách a slovenské tradičné komunity v krajinách západnej Európy a zámoria. V dôsledku spoločenských zmien sa vytvorila nová migračná vlna a začala sa tvoriť tretia skupina zložená z migrujúcich občanov SR krátkodobo alebo dlhodobo sa usadzujúcich v zahraničí. Táto skupina vytvára tzv. novú slovenskú diasporu, ktorá je svojím zložením a charakterom odlišná od dovtedy existujúcich komunít a aj v prípade ich súbežného pôsobenia v niektorých krajinách zväčša nedochádza k ich výraznejšiemu prepájaniu a interakcii. Organizovanosť príslušníkov nových slovenských komunít má rôzne podoby. Len malá časť z nich sa napája na tradičné krajaľské organizácie pôsobiace v danej krajine. Ďalšia časť novej diaspory si zakladá nové krajaľské organizácie zamerané na určitú sféru pôsobenia, záujmov alebo potrieb (vzdelávanie, konfesia, kultúra, folklór, šport a pod.), ktorých cieľom je organizácia podujatí pre diasporu a snaha o udržiavanie znalosti slovenského jazyka, kultúry a tradícií.

Počet Slovákov (občanov, ale už aj bez občianstva SR), ktorí dlhodobo legálne žijú v nových krajinách, je pomerne stabilizovaný s potenciálom ďalšieho kontinuálneho rastu, najmä v ekonomicky a sociálne rozvinutých krajinách. Oficiálne počty občanov SR udávané miestnymi orgánmi je možné považovať za spodnú hranicu, pretože časť občanov nemá v novej krajine z rôznych dôvodov legalizovaný pobyt.

ÚSŽZ vyhodnocuje údaje aj o Slovákoch v štátoch západnej Európy a v zámorských krajinách, ktoré nemajú status národnostných menšín. Odhady o ich počte uvádzame v tabuľke č. 2. Na rozdiel od predchádzajúcich období ÚSŽZ nerobí rozdiel medzi tradičnými komunitami v USA, Kanade a Argentíne a novovznikajúcimi komunitami v týchto krajinách a v štátoch západnej Európy. Očakávame, že sčítanie obyvateľstva realizované okolo roku 2020 v krajinách OSN nám prinesie podstatne presnejšie štatistické údaje, akými disponujeme v súčasnosti. Zdrojom nasledujúcich údajov sú oficiálne štatistiky jednotlivých krajín.

Tab. č. 2 **Počty Slovákov žijúcich v západnej Európe a v zámorí**

KRAJINA	Oficiálne údaje	Odborné odhady
Argentína	Neeviduje sa	20 – 25 000 ^a
Austrália	5 413 (2016)	10 – 12 000
Belgicko	5 860 (10.12.2019)	10 000
Cyprus		3 200
Dánsko	3 135	4 000
Francúzsko	9 768 (2017)	10 000 ^b
Holandsko	7 214	25 000
Írsko	9 717 (2016)	22 000
Island	486 (2020)	500 – 550
Izrael	8 000 (júl 2020)	30 000 ^c
Kanada	72 285 (2016)	100 – 150 000 ^d
Luxembursko	882 (jún 2019)	1 000
Nemecko	58 235 (31.12.2018)	80 000
Nórsko	4 797 (2020)	5 000 – 5 200
Portugalsko	248 (december 2017)	500
Spojené kráľovstvo	69 000 (1.6.2019)	110 000
Španielsko	11 843 (30.6.2019)	15 000
Švajčiarsko	19 494 (30.11.2019)	25 000
Švédsko	1 765 (2017)	5 000 ^e
Taliansko	8 282 (31.12.2019)	10 000
USA	560 000 (2010)	750 000
Spolu	850 268	1 250 000 – 1 300 000

^a Odhady hovoria, že do Argentíny sa v 20. – 30. rokoch 20. storočia vysťahovalo až 30 – 50 000 osôb

^b 9 768 osôb vo Francúzsku zahŕňa 5 248 občanov narodených na Slovensku a 4 520 imigrantov zo Slovenska

^c Odhad počtu osôb žijúcich v Izraeli s aspoň jedným starým rodičom narodeným na území SR

^d plus sa prihlásilo cca 40 000 osôb k „československému“ pôvodu

^e 1 765 je počet ľudí žijúcich vo Švédsku, narodených na Slovensku (zdroj www.delmi.se)

S cieľom udržiavať národné povedomie v nových krajanských komunitách a uľahčiť prípadný návrat do vlasti ÚSZZ podporuje kultúrno-spoločenské a komunitné záujmy rodákov vrátane činnosti ich vzdelávacích centier napriek situácii, keď tento nový fenomén nie je legislatívne upravený, keďže nové slovenské diaspóry prevažne nespádajú pod zákon č. 474/2005 Z. z. Je nevyhnutné, aby sa zvýšil dôraz na systematické riešenie tejto problematiky, čo nájde odraz v návrhu Koncepcie štátnej politiky Slovenskej republiky vo vzťahu k Slovákom žijúcim v zahraničí na obdobie rokov 2021 – 2025.

V roku 2020 pokračoval trend vysokého záujmu o dotácie. Celkovo bolo spolu podaných 1 051 riadnych a mimoriadnych žiadostí o dotácie v celkovej sume 4 898 230,68 eura. Podporených bolo 654 žiadostí v sume 1 901 258,29 eura (vrátane sumy 99 581 eur na podporu Verejnoprospešnej nadácie Zväz Slovákov v Maďarsku (VPN ZSM) v zmysle medzivládnej dohody medzi SR a Maďarskou republikou (MR).

V r. 2020 bolo vykonané uvoľnenie prostriedkov z bežných výdavkov na dotácie, ktoré nebolo možné použiť na určený účel v danom roku, za účelom možného použitia v roku 2021 na kapitálové výdavky (najmä projekty týkajúce sa nehnuteľností) v sume 1 176 800 eur. Zároveň boli takto uvoľnené náklady na činnosti priamo súvisiace s realizáciou investičných projektov vo výške 3 500 000 eur. Tieto sú vykryté z prostriedkov získaných v rámci

vyrovnania dlhu Srbska voči Slovensku. Využitie týchto prostriedkov prerokovala Rada vlády SR pre krajské otázky (RVKO), ktorá na návrh ÚŠZZ predbežne vytypovala podporu projektom Slovákov žijúcich v Srbsku (vybudovanie strediska vojvodinských Slovákov v Novom Sade, Báčskom Petrovci alebo Kovačici), v Maďarsku (rekonštrukcia evanjelického kostola v Budapešti), v Rumunsku (multifunkčné kultúrne centrá v Bihori a v Nadlaku) a v Chorvátsku (dobudovanie Slovenského kultúrneho centra v Našiciach). Zdrojom údajov tabuliek 3 až 8 je účtovníctvo ÚŠZZ.

Tab. č.3 Prehľad skutočne vyplatených dotácií za rok 2020 podľa krajín (v eurách)

Krajina	Suma	Počet podporených projektov
Austrália	38 580	12
Belgicko	22 456,73	7
Bosna a Hercegovina	2 000	1
Cyprus	6 496,80	2
Česká republika	87 103,05	44
Čierna Hora	7 500	4
Dánsko	1 900	1
Francúzsko	35 000	12
Holandsko	2 200	1
Chorvátsko	105 905,93	24
Írsko	49 800	15
Island	7 000	2
Kanada	61 969,24	17
Luxembursko	40 500	7
Maďarsko	205 231	67
Nemecko	37 850	14
Poľsko	203 350	26
Rakúsko	18 150	11
Rumunsko	335 100	54
Slovenská republika	15 000	5
Slovinsko	1 500	1
Srbsko	426 613	247
Švajčiarsko	18 800	8
SZSZ	9 000	5
Švédsko	5 400	3
Taliansko	1 750	1
Ukrajina	24 300	11
USA	23 100,54	8
Veľká Británia	107 702	44
SPOLU	1 901 258,29	654

Pozn.: Maďarsko má zahrnutých 99 581 eur poskytovaných v zmysle dohody medzi Maďarskom a Slovenskom z 12. decembra 2003, uznesenie vlády SR č. 487 z 26. mája 2004
SZSZ – Svetové združenie Slovákov v zahraničí

Celková suma vyplatených dotácií v roku 2020 je odrazom plnenia programového vyhlásenia súčasnej vlády. Pre názornosť uvádzame vývin celkovej sumy vyplatených dotácií od r.2007.

Tab. č. 3 **Prehľad vyplatených dotácií ÚŠZZ vrátane rozpočtových opatrení (v eurách)**

Rok	Rozpis rozpočtu príslušnou kapitolou	Upravený rozpočet rozpočtovými opatreniami	Skutočné poskytnuté dotácie	z toho medzivládna dohoda MR – SR
2007	685 723	1 337 714,93	1 326 130,25	99 581,76
2008	1 845 066,39	1 453 893,65	1 444 777,89	99 581,76
2009	1 437 237	1 920 542,51	1 919 664,90	99 581,76
2010	1 154 428	1 844 501,26	1 837 758,02	99 581,76
2011	1 159 426	1 803 331,48	1 766 639,44	99 581,76
2012	1 159 426	1 815 962,88	1 220 998,64	99 581,76
2013	1 051 026	1 241 241,13	1 240 696,30	99 581
2014	911 584	1 144 470,80	1 144 470,80	99 581
2015	819 916	974 297	970 285	99 581
2016	819 916	970 067,17	970 027	99 581
2017	1 019 916	1 014 219,89	1 014 219,89	99 581
2018	1 019 916	1 239 806	1 235 477,35	99 581
2019	1 019 916	1 259 142	1 259 141,87	99 581
2020	3 223 440	1 904 675	1 901 258,29	99 581

ÚŠZZ sa snaží citlivo mapovať a reagovať na potreby dynamického vývoja slovenských komunít podľa jednotlivých oblastí, na ktoré sú dotácie vyčlenené, ale i podľa regiónov a podľa samotných štátov. Prioritou dotačnej politiky ÚŠZZ zostáva podpora oblasti školstva a vzdelávania, vedy a výskumu s akcentom na deti a mladú generáciu, ako aj podpora projektov v kultúrnej oblasti, informovanosti a médií. Formou priebežnej novelizácie interných smerníc a metodických usmernení sa ÚŠZZ snaží aj o zjednodušenie administratívneho procesu prijímania žiadostí a uzatvárania jednotlivých dotačných zmlúv.

Kontrolné cesty sa v roku 2020 z dôvodu pandémie nekonali.

Kapitola 2 Oblasť vzdelávania, vedy a výskumu

Stav školstva a vzdelávania Slovákov žijúcich v krajinách so štatútom národnostnej menšiny

Napriek dlhodobému poklesu osôb hlásiacich sa k slovenskej národnosti v rámci údajov z oficiálnych sčítaní obyvateľstva v krajinách strednej, južnej a východnej Európy, a teda aj zmenšujúcim sa slovenským komunitám žijúcim v týchto krajinách, bola to práve pretrvávajúca epidémia, ktorá pozitívnym spôsobom ovplyvnila pretrvávajúce negatívne trendy. Pandemická situácia do značnej miery pozastavila sťahovanie sa osôb slovenskej národnosti z týchto krajín buď do SR, alebo do západných krajín. Navyše, do svojich domovských krajín sa vrátilo aj veľa Slovákov, ktorí pracovali práve v SR.

Značnú rolu v záujme rodičov o vzdelávanie ich detí v slovenskom jazyku zohráva znižujúci sa záujem o slovenskú identitu prameniati v striedaní generácií a v stále prirodzenejšom premiešavaní sa jednotlivých národností. Príčinou je často aj samotná politická situácia v týchto krajinách, nedobré ekonomické pomery slovenských rodín v nich žijúcich, rozpory medzi krajanskými organizáciami a často aj tendencia v niektorých krajinách skryte napomáhať asimilácii národnostných menšín vo vzťahu k väčšinovému obyvateľstvu. To všetko vedie k tomu, že niektorí rodičia dávajú prednosť výučbe svojich detí v neslovenských školách. K zápisu svojich detí do slovenských škôl však môže rodičov pozitívne motivovať predovšetkým výborná úroveň celého vzdelávacieho procesu, kvalitní pedagógovia

a možnosť uplatnenia sa detí po absolvovaní týchto škôl. Slovenské školy a samotné vyučovanie slovenčiny v predmetných krajinách má mnoho spoločných znakov, ale väčšinou sa odlišuje svojou formou a svojím zaradením škôl v rámci jednotlivých školských systémov. V niektorých krajinách si časť škôl zachovala štatút slovenských, v niektorých sú to tzv. dvojjazyčné školy a v niektorých školách sa slovenský jazyk vyučuje len niekoľko hodín do týždňa v rámci jazyka národnostnej menšiny, resp. cudzieho jazyka. Je potrebné neustále využívať medzinárodné zmluvné dokumenty, legislatívu EÚ, zmiešané medzivládne komisie a bilaterálne rokovania ako vhodné východiskové platformy na rokovania o podmienkach vzdelávania sa našej slovenskej národnostnej menšiny vo svojom rodnom jazyku.

Pandemické opatrenia v roku 2020 ovplyvnili podobne ako vo všetkých iných predmetoch formu výučby slovenského jazyka a predmetov v slovenskom jazyku. Učitelia slovenského jazyka sa museli prispôbiť krízovým podmienkam, prejsť online výcvikom a pripraviť sa na nové podmienky vyučovania. Učitelia so žiakmi komunikovali okrem virtuálnych učební aj rôznymi inými spôsobmi, predovšetkým prostredníctvom mailu. Toto krízové vyučovanie bolo a je náročné nielen pre učiteľov, ale aj pre žiakov a v neposlednom rade aj pre rodičov, ktorí svoje deti v samoštúdiu usmerňovali a podporovali. Pri práci so žiakmi nižších ročníkov a najmä s prvákmi rodičia zastupovali učiteľa, keďže sa najmladšie deti ešte nevedia učiť samostatne. V krajinách strednej, južnej a východnej Európy prešli všetky školy iba s istými časovými prerušeniami na dištančnú formu výučby. Vzhľadom na zložitosť situácie je nevyhnutné poskytovať na túto oblasť dostatočné finančné prostriedky v rámci grantového systému ÚSZZ, ale aj z MŠVVaŠ SR, a to dôsledne v súlade so zásadou špecifického prístupu, ktorou sa rozumie prihliadať na špecifické potreby Slovákov žijúcich v jednotlivých krajinách v súlade s ich vlastnými prioritami.

Stále neriešeným problémom je otázka motivácie návratu do domovskej krajiny vládnych štipendistov SR z radov Slovákov žijúcich v zahraničí, nakoľko väčšina z nich sa po absolvovaní štúdia na Slovensku domov už nevracia. V tejto otázke je nevyhnutný multidisciplinárny prístup s dôrazom na podporu investícií zo strany Slovenska (napr. agentúra SARIO) do tých regiónov v zahraničí, kde slovenská národnostná menšina žije.

Jednou z účinných foriem na upevňovanie národného povedomia slovenských detí žijúcich za hranicami našej vlasti je aj organizovanie letných táborov pre krajskú mládež na území Slovenska, ktorých hlavným koordinátorom je ÚSZZ. V roku 2020 ÚSZZ plánoval a začal organizovať 4 turnusy letných táborov pre krajskú mládež s finančnou dotáciou cca 80 000 eur. Pre nezlepšujúcu sa pandemickú situáciu sa však nemohol zrealizovať ani jeden plánovaný turnus.

Stav vzdelávania v štátoch Európskej únie a v tretích štátoch

Slovenské víkendové školy a vzdelávacie centrá existujú v nasledovných krajinách západnej Európy a zámoria: Cyprus, Dánsko, Fínsko, Francúzsko, Holandsko, Írsko, Island, Kuvajt, Nemecko, Nórsko, Rakúsko, Švajčiarsko, Taliansko, Veľká Británia, Argentína, Austrália, Kanada, Nový Zéland a USA.

Vyučovanie slovenského jazyka a ďalších predmetov v slovenskom jazyku vo vzdelávacích centrách krajín západnej Európy a zámoria bolo tiež značne poznačené pandemickou situáciou. Slovenské víkendové vzdelávacie centrá a ich fungovanie v plnej miere záviseli od reštrikcií týkajúcich sa vyučovania detí v jednotlivých štátoch a striedavo prechádzali z prezenčnej na dištančnú formu výučby. Dištančná forma výučby predstavovala zvýšené

nároky na prípravu učiteľov a priniesla so sebou extra administratívu ohľadne organizácie tried a bezpečnosti žiakov. Prezenčná forma výučby zase znamenala extra výdavky na hygienu a dezinfekciu, pričom deti bolo potrebné často krát rozdeliť do menších skupín, čo vyžadovalo prenájom väčšieho počtu tried a tým aj zvýšené náklady na vyučovanie. V niektorých krajinách online vyučovanie neprebiehало pre nezáujem rodičov, ktorí boli plne vyťažení s online vyučovaním svojich detí v rámci ich riadnej výučby. Počet detí počas dištančnej formy výučby vo všeobecnosti klesol, po znovuo tvorení prezenčnej formy výučby sa však očakáva návrat k ich pôvodným, resp. zvýšeným počtom.

Keďže jedným z najzávažnejších problémov detí žijúcich v krajinách západnej Európy a zámoria sú rozdielové skúšky, ÚSŽZ aj naďalej pokračoval v spolupráci so Štátnym pedagogickým ústavom, ktorý sa spolu s predstaviteľmi vzdelávacích centier z krajín západnej Európy a zámoria venuje otázkam súvisiacim so vzdelávacími štandardmi predmetu slovenský jazyk a literatúra pre žiakov a študentov plniacich si povinnú školskú dochádzku mimo územia SR. Cieľom vzdelávacích centier je schválenie jednotných štandardov ako záväzných pre všetky rozdielové skúšky v domovských školách týchto žiakov na území SR. Absolvovanie rozdielových skúšok u slovenských detí žijúcich v zahraničí je v permanentnom záujme ich rodičov, nakoľko tí sa priebežne vracajú na Slovensko, alebo návrat v istom časovom horizonte zvažujú.

Akútnym problémom zostáva, že slovenské vzdelávacie centrá žiadajú akreditáciu a zaradenie týchto centier do vzdelávacieho systému SR, zjednotenie podmienok prípravy a realizácie komisionálnych skúšok a hodnotenia žiakov plniacich si povinnú školskú dochádzku mimo územia SR a vydávanie osvedčení o absolvovaní vzdelávania slovenskými deťmi v zahraničí, ako aj akceptovanie týchto osvedčení ako rovnocenných slovenským vysvedčeniam. Problémom je tiež trvaloudržiateľné a stabilné financovanie týchto vzdelávacích centier zo strany Slovenska.

Prihliadnuc na záujem zo strany vzdelávacích centier v krajinách západnej Európy a zámoria poskytol ÚSŽZ v roku 2020 26 centráм prostredníctvom dotácie celkovo 50 multilicencií vzdelávacích elektronických programov, ktoré sa ukázali byť mimoriadne prospešnými najmä počas prebiehajúcej dištančnej formy vzdelávania. Záujem bol predovšetkým o 2 druhy vzdelávacích programov: Slovenská republika a slovné druhy.

Aktivity ÚSŽZ v oblasti vzdelávania, vedy a výskumu

Značná časť dotácií ÚSŽZ smerovalo v roku 2020 do oblasti vzdelávania, vedy a výskumu, kde bolo predložených celkovo 288 žiadostí o dotácie v požadovanej sume 1 283 527,61 eura. Z toho podporených bolo 241 žiadostí, pričom schválená suma predstavovala finančnú čiastku 551 950 eur. Z 241 podporených projektov bolo však vzhľadom na pandémiu COVID-19 a oklieštené možnosti realizácie projektov 56 dotácií vo výške 128 750 eur nevyplatených. Krajania si v priebehu minulého roka v oblasti vzdelávania predložili na ÚSŽZ aj 24 mimoriadnych žiadostí o dotáciu v požadovanej sume 222 120 eur. Z toho podporených bolo 21 mimoriadnych žiadostí v sume 114 080 eur. Suma poskytnutá v rámci medzinárodnej zmluvy o vzájomnej podpore národnostných menšín medzi SR a MR predstavovala čiastku 99 581 eur. Celková finančná čiastka schválená v roku 2020 na podporu Slovákov žijúcich v zahraničí v oblasti vzdelávania bola aj napriek pandémii vyššia ako v roku 2019. Pri udeľovaní dotácií sa dôsledne plnil čl. I, § 5 (2) vyššie uvedeného zákona a v súlade s ním sa prihliadalo na špecifiká Slovákov so štatútom národnostnej menšiny v okolitých krajinách, ako aj na odlišné potreby našich krajanov žijúcich v krajinách

západnej Európy a zámoria bez štatútu národnostnej menšiny. V súvislosti s pandemiou sa zmenil predovšetkým účel, na ktorý boli jednotlivé grantové žiadosti schvaľované, s logickým zameraním skôr na vybavenie škôl a dištančné vzdelávanie, ako na organizovanie podujatí, súťaží a školení, ktoré predpokladali fyzické stretávanie sa detí a učiteľov.

Tab. č.5 Prehľad skutočne vyplatených dotácií za rok 2020 v oblasti vzdelávania, vedy a výskumu podľa krajín

Krajina	Suma	Počet podporených projektov
Austrália	14 300	4
Cyprus	6 496,80	2
Česká republika	21 800	9
Čierna Hora	2 500	2
Francúzsko	13 000	4
Holandsko	2 200	1
Chorvátsko	275,93	1
Írsko	22 500	5
Island	4 000	1
Kanada	29 429,74	7
Luxembursko	27 000	3
Maďarsko	38 850	27
Nemecko	16 700	4
Poľsko	3 200	2
Rakúsko	5 000	3
Rumunsko	57 700	17
Slovenská republika	8 000	4
Slovinsko	1 500	1
Srbsko	159 620	80
Švajčiarsko	5 100	1
Taliansko	1 750	1
Ukrajina	7 500	2
USA	12 500	4
Veľká Británia	72 260	19
SPOLU	533 182,47	206

Pozn.: V tabuľke nie je suma 99 581 eur pre krajanov v Maďarsku (uznesenie vlády SR č. 625/2008)

V roku 2020 sa obnovil zámer znovuvytvorenia 2 sekcií Komisie pre školstvo a vzdelávanie (Sekcia pre strednú, južnú a východnú Európu a Sekcia pre západnú Európu a zámorie), ktoré zhodne požadovali predstavitelia vzdelávacích inštitúcií zo všetkých zastúpených krajín. Plánované zasadnutie sekcií na jeseň roku 2020 sa však z dôvodu obmedzení súvisiacich s pandemickou situáciou neuskutočnilo.

ÚSŽZ permanentne spolupracuje s MŠVVŠ SR. V roku 2020 sa uskutočnilo viacero rokovaní predstaviteľov rezortu školstva a ÚSŽZ zameraných na riešenie aktuálnych potrieb a problematických okruhov v slovenskom školstve a vzdelávaní v zahraničí. ÚSŽZ sa zapojil ako riadny člen hodnotiacej komisie MŠVVaŠ SR do procesu vyhodnocovania žiadostí krajanov (ale aj uchádzačov z rozvojových krajín) o udelenie vládneho štipendia SR pre Slovákov žijúcich v zahraničí.

ÚSŽZ sa taktiež zapojil do organizácie 28. ročníka celoslovenskej literárnej súťaže s medzinárodnou účasťou Prečo mám rád slovenčinu, prečo mám rád Slovensko. Z dôvodu pandémie COVID-19 nemohol ÚSŽZ zorganizovať pre zahraničných ocenených účastníkov a ich pedagógov slovenčiny tradičný poznávací pobyt na Slovensku.

Jednou z účinných foriem na upevňovanie národného povedomia slovenských detí žijúcich za hranicami našej vlasti je aj organizovanie letných táborov pre krajskú mládež na území Slovenska, ktorých hlavným organizátorom je ÚSŽZ. V roku 2020 ÚSŽZ plánoval a začal organizovať 4 turnusy letných táborov pre krajskú mládež s finančnou dotáciou 80 000 eur. Pre nezlepšujúcu sa pandemickú situáciu sa však nemohol zrealizovať ani jeden plánovaný turnus.

Kapitola 3 Oblasť kultúry

V januári 2020 pripravil ÚSŽZ v spolupráci s MZVEZ SR materiál pod názvom *Využitie zdrojov SR v roku 2020 na projekty v rámci dotačnej schémy ÚSŽZ a na infraštruktúrne krajské projekty*, ktorý bol schválený Radou vlády SR pre krajské otázky. V súlade s týmto podkladom bolo cieľom využitia podpory **udržanie slovenskosti v prostrediach, v ktorých majú slovenské komunity autochtónne postavenie** (južná, stredná a východná Európa), súbežne s tým **podpora aktivít Slovákov žijúcich v západnej Európe a zámorí**. Tretím pilierom posilňovania národného povedomia slovenských komunit v zahraničí a zo zahraničia bolo ich **prepojenie na materské Slovensko**, prostredníctvom prezentácie kultúry zahraničných Slovákov na Slovensku.

V oblasti kultúry boli zadefinované nasledovné priority:

1. budovanie/renovácia objektov na kultúru v južnej, strednej a východnej Európe;
2. podpora kresťanských aktivít a rozvoj duchovného povedomia Slovákov v zahraničí;
3. podpora celonárodných (*folklórnych*) festivalov Slovákov v zahraničí;
4. podpora detských a mládežníckych folklórnych súborov;
5. podpora účasti krajských spolkov na kultúrnych podujatiach na Slovensku.

Budovanie/renovácia objektov na kultúru v južnej, strednej a východnej Európe

Po odobrení zámerov SR podporiť infraštruktúrne projekty pre slovenské komunity v Maďarsku, Srbsku, Rumunsku a Chorvátsku odštartoval ÚSŽZ dialóg s reprezentatívnymi zástupcami a expertmi slovenských menšín v uvedených krajinách s cieľom prerokovať právne, inštitucionálne a finančné aspekty prípravy a realizácie predpokladaných projektov, ktoré Slovenská republika podporí vrátane podielu domovských krajín na nich. Ide o nasledujúce projekty:

- odkúpenie evanjelického kostola v Budapešti a rekonštrukcia priestorov v ktorých budú sídliť inštitúcie Slovákov v Maďarsku;
- výstavba budovy Slovenského kultúrneho strediska v Novom Sade, Báčskom Petrovci alebo Kovačici;
- nákup nehnuteľnosti, ktorá bude slúžiť ako kultúrne stredisko Slovákov v Nadlaku;
- dokončenie rekonštrukcie Slovenského kultúrneho centra v Našiciach v Chorvátsku.

Podpora kresťanských aktivít a rozvoj duchovného povedomia Slovákov v zahraničí

K základným pilierom udržania slovenskosti v zahraničnom prostredí bezpochyby patrí oddaná a vytrvalá práca cirkevných zborov, farností a misií. Bolo to tak v minulosti, keď svoj nový domov hľadali skupiny presídlencov do južných oblastí Uhorska. Dnes hľadajú pre seba nové možnosti vystažovalci najmä do západných krajín Európy a do zámoria. Pre krajanské spoločenstvá je kľúčové, že sa presadzovanie duchovných a mravných hodnôt vykonáva v slovenskom jazyku, čím sa prispieva k udržaniu jazykovej a kultúrnej identity Slovákov žijúcich v zahraničí.

ÚSZZ podporil rad projektov zameraných na kresťanskú tematiku. K tým, ktoré sa v pandemickom roku uskutočnili, patria projekty Slovenskej katolíckej misie v Belgicku a Slovenskej katolíckej misie vo Francúzsku, ako aj projekty evanjelických cirkevných zborov na Dolnej zemi.

Podpora celonárodných (*folklórnych*) festivalov Slovákov v zahraničí

Po nástupe pandémie sa mnohé z krajanských podujatí neuskutočnili. Niektoré podujatia sa konali v pozmenenej forme (Slovenské národné slávnosti v Petrovci, 30. ročník festivalu slovenského dedičstva organizovaný programom Slovenských štúdií Univerzity v Pittsburgu). Boli však aj podujatia, ktoré sa konali, ako napríklad 24. Folklórny festival Slovákov v Maďarsku v obci Bánk, ktorý prebiehal v otvorenom areáli za dodržania všetkých protipandemických opatrení a pri obmedzenom počte účastníkov.

Podpora detských a mládežníckych folklórnych súborov

ÚSZZ aj v roku 2020 prispel k tomu, aby podujatia, ktoré majú za cieľ zoznamovať deti so slovenskými ľudovými tradíciami, ale aj krásnym slovom, hudbou, prednesom či divadelnou hrou v slovenskom jazyku, naplno prebiehali. Po slovensky sa učila hŕstka slovenských detí v rámci programu *Slovenčina v srdci a na perách*, ktorú zabezpečilo Združenie Slovákov Semberije Juraj Jánošík z Bijeljiny v Bosne a Hercegovine a podobne v Česku, vďaka združeniu Bona Fide prebiehal Festival tvorby pre deti, v chorvátskom Iloku odštartovala Škola slovenskej hudby a spevu.

Slovenské piesne a tance sa učili deti z detských súborov Limborka a Malá Limborka v Česku, Naša fajta zo Storožnice na Ukrajine, deti z detského folklórneho krúžku Ostrôžky v írskom Dubline, deti z detského folklórneho súboru Sláviček z kanadského Vancouveru, deti z detského folklórneho súboru Limboráčik z New Yorku, deti z detského folklórneho súboru Sovička z Londýna a Brezička z Birminghamu vo Veľkej Británii, deti z detského folklórneho súboru Nezábudka v Drážďanoch a deti a mládežníci z rakúskeho súboru Rozmarín z Viedne.

Prvý slovenský detský folklórny súbor v Luxembursku usporiadal Deň slovenských detí a Dánsko-slovenský spolok priateľstva usporiadal Deň detí v Dánsku. Stretli sa aj deti slovenských rodičov vo Švédsku.

Rad spolkov sa venoval aj divadlu pre deti. Divadelný tábor pre žiakov základných škôl usporiadalo slovenské divadlo Vertigo, v Mníchove usporiadali detský divadelný krúžok a „Večerníčky“. Detské divadlo sa rozbehlo aj v Nadlaku a v slovenských obciach v Srbsku. V Poľsku usporiadali rad dielní pre deti – v Podvľku, Novej Belej a v Kacvine. Recitačnú súťaž pre deti usporiadal Czech & Slovak Club vo Veľkej Británii.

Deti vo Vojvodine nahrali piesne 22. festivalu slovenskej populárnej hudby pre deti Letí pieseň, letí 2020 a 28. festivalu slovenských ľudových piesní v prednese detí Rozspievané klenoty 2020. Uskutočnil sa aj XXIV. koncert mladých talentov vážnej hudby Jarné nôty v Báčskom Petrovci.

Podpora účasti krajanských spolkov na kultúrnych podujatiach na Slovensku

ÚŠZZ schválil žiadosti o dotácie krajanským subjektom, ktoré ÚŠZZ zaradil do hlavných kultúrnych programov na Slovensku:

- 5. ročník pamätného Dňa zahraničných Slovákov;
- 47. Krajanská nedeľa v rámci Folklórnych slávností Pod Poľanou v Detve;
- 7. Krajanský dvor v rámci Folklórnych slávností Pod Poľanou v Detve;
- 24. JDMFS v Dulovciach;
- 53. ročník Prehliadky ochotníckych divadiel Palárikova Raková.

Uskutočnenie týchto podujatí prekazila pandémia. Výnimkou bolo krajanské stretnutie pri základnom kameni slovenského vyst'ahovalectva v Sade Janka Kráľa v Petržalke.

Ešte pred prepuknutím pandémie svoju literárnu tvorbu na Slovensku odprezentovali Slováci z Maďarska (v Slovenskej pedagogickej knižnici v Bratislave sa uskutočnila prezentácia vydavateľskej činnosti spoločnosti SlovakUm), v Galérii Múrv v Prešove sa uskutočnila samostatná výstava kovačického inšitého maliara Jána Glózika a v priestoroch Slovenského rozhlasu v Bratislave sa konala veľkolepá výstava pod názvom Slovenskí maliari z Ukrajiny. Výstavu zorganizovalo Radio Internacional Slovakia v súčinnosti s ÚŠZZ.

Pamätné medaily Úradu pre Slovákov žijúcich v zahraničí

V roku 2020 udelil ÚŠZZ pamätnú medailu Slovenskej základnej škole, materskej škole a kolégiu v Sarvaši za zásluhy v oblasti vzdelávania v slovenskom jazyku v Maďarsku.

Pri príležitosti vzácneho životného jubilea za vedeckovýskumnú, publikačnú a osvetovú činnosť, ako aj za angažovanosť v historicko-kultúrnom a duchovno-spoločenskom bádani života Slovákov v Maďarsku udelil ÚŠZZ medailu prof. PhDr. Anne Divičanovej, CSc. z Budapešti. Pamätná medaila bola udelená aj Výskumnému ústavu Slovákov v Maďarsku so sídlom v Békešskej Čabe pri príležitosti 30.výročia založenia inštitúcie za tvorivé vedecké aktivity, vklad do historického, jazykového a kultúrno-duchovného bádania života Slovákov v Maďarsku. Pamätné medaily boli odovzdané na vedeckej konferencii Výskum Slovákov v Maďarsku v interdisciplinárnom kontexte, ktorá prebiehala 13. – 14. februára 2020 v Békešskej Čabe.

Knižničný fond ÚŠZZ

ÚŠZZ spravoval v roku 2020 svoj knižničný fond v príručnej knižnici. Odbornú literatúru i beletristické tituly do nej získaval v spolupráci s krajanskými spolkami a knižnicami v zahraničí. Rovnako obsahuje aj tituly krajanskej periodickej tlače, ako aj záznamy krajanských podujatí na DVD a CD. Šlo najmä o výťažky, na ktorých vydanie prispel ÚŠZZ v rámci dotačnej pomoci krajanom. ÚŠZZ v roku 2020 rozvíjal kontakty na Slovensku s jednotlivými krajanskými knižnicami, so Slovenskou národnou knižnicou, Univerzitnou knižnicou v Bratislave, Štátnou vedeckou knižnicou v Banskej Bystrici, Štátnou vedeckou knižnicou v Košiciach, Štátnou vedeckou knižnicou v Prešove a Štátnou pedagogickou knižnicou.

Následne uvádzame prehľad skutočne vyplatených dotácií z dotačného fondu ÚŠZZ podľa jednotlivých krajín na podporu aktivít Slovákov žijúcich v zahraničí v oblasti kultúry.

Tab. č.6 **Prehľad skutočne vyplatených dotácií za rok 2020 v oblasti kultúry podľa krajín (v eurách)**

Krajina	Suma	Počet podporených projektov
Austrália	22 280	7
Belgicko	22 456,73	7
Bosna a Hercegovina	2 000	1
Česká republika	51 203,05	29
Čierna Hora	5 000	2
Dánsko	1 900	1
Francúzsko	14 500	4
Chorvátsko	98 430	20
Írsko	27 300	10
Island	3 000	1
Kanada	8 872,9	4
Luxembursko	6 500	2
Maďarsko	140 380	32
Nemecko	17 850	8
Poľsko	185 650	18
Rakúsko	13 150	8
Rumunsko	254 950	27
Slovenská republika	7 000	1
Srbsko	220 893	127
Švajčiarsko	13 700	7
Švédsko	2 600	2
Ukrajina	13 800	8
USA	10 600	4
Veľká Británia	33 942	24
SPOLU	1 177 959,22	354

Kapitola 4 Informovanosť

V roku 2020 ÚŠZZ podporil 69 projektov z 13 štátov v sume 147.466,60 eura. Išlo predovšetkým o periodické a cyklické vydavateľské činnosti krajanských subjektov, ktoré aj v uplynulých rokoch v náležitej kvalite prezentovali finančnú podporu poskytnutú ÚŠZZ. Ku kľúčovým projektom v oblasti informovanosti, resp. vydavateľskej činnosti patrilo vydávanie periodickej tlače, tvorba internetových informačno-publicistických portálov a rozvoj dokumentárno-beletristickej knižnej tvorby.

Tab. č.7 **Prehľad skutočne vyplatených dotácií za rok 2020 v oblasti informácií podľa krajín (v eurách)**

Krajina	Suma	Počet podporených projektov
Austrália	2 000	1
Česká republika	15 100	8
Francúzsko	7 500	4
Chorvátsko	5 000	1
Kanada	17 316,60	3
Luxembursko	7 000	2
Maďarsko	15 000	4
Nemecko	3 300	2
Poľsko	14 500	6
Rumunsko	22 450	8
Spojené kráľovstvo	1 500	1
Srbsko	33 800	28
Ukrajina	3 000	1
SPOLU	147 466,60	69

Oblasť informovanosti zahŕňa projekty zamerané na publicisticko-umelecké spracovávanie, prezentáciu a propagáciu života krajanských komunit vo vydavateľskej činnosti. Informačný aspekt zohľadňuje rozvoj internetovej komunikácie (krajanské webové stránky a spravodajsko-publicistické portály, internetové časopisy pre tvorivé deti a mládež v národnostných školách a vzdelávacích centrách). ÚSZZ posilňoval po celý rok 2020 komunikáciu s krajanmi vytvorením profilu ÚSZZ na *sociálnej sieti facebook* – <https://www.facebook.com/uradpreslovakovzijucichvzahranici/>.

Pandémiou koronavírusu COVID-1 od marca 2020 poznamenaný prakticky celý rok neumožnil uskutočnenie riadneho zasadnutia poradného orgánu predsedu ÚSZZ – Komisie pre médiá a vydavateľskú činnosť Slovákov žijúcich v zahraničí. Napriek tomu sa vzájomnou zvýšenou komunikáciou jeho členov (o. i. aj na sociálnej sieti Facebook) s vedeniami krajanských redakcií a vydavateľstiev dosiahol žiadaný efekt aj na teoreticko-odbornej a strategickej úrovni v napĺňaní zásadného cieľa, zaznamenávaní života v slovenskom svete prostredníctvom aktivít vydavateľov a tvorby krajanských literátov, redaktorov a publicistov v médiách, fotografov a dokumentaristov tak, aby sa svedectvo o krajanskom živote v písomnej, obrazovej, zvukovej a elektronickej podobe zachovalo a rozvíjalo v slovenčine pre ďalšie generácie Slovákov v zahraničí i v materskej krajine.

Kapitola 5 **Médiá**

ÚSZZ zabezpečoval v roku 2020 všestrannú komunikáciu a spätnú väzbu s krajanmi prostredníctvom webovej stránky www.uszz.sk, sociálnymi sieťami Facebook a Instagram, a zároveň sprístupňoval spravodajské, publicistické aj obrazové informácie na portáli www.slovenskezahranicie.sk. ÚSZZ bol prostredníctvom svojich internetových médií nielen sprostredkovateľom, ale aj spoluorganizátorom aktivít v krajanských komunitách s dôrazom na posilnenie úlohy jestvujúcich tlačených médií, ako aj rozvoj tzv. nových médií v multimediálnom priestore.

ÚSZZ pokračoval aj v roku 2020 v spolupráci s médiami v SR prejavujúcimi záujem o krajskú agendu, najmä s verejnoprávny RTVS (redakciou spravodajstva a publicistiky STV, redakciou spravodajstva Rádia Slovensko, Rádiom Devín, okruhom Radio Slovakia International vo vysielaní Krajanskej redakcie) a agentúrou TASR. Pozitívnym javom v rámci zvyšovania záujmu o krajskú problematiku vo verejnosti na Slovensku je zo strany súkromných médií ich rastúci záujem o Slovákov žijúcich v zahraničí v ich programovej a obsahovej štruktúre (televízia TA3, Rádio Expres, denníky Pravda, Hospodárske noviny, SME, týždenníky Slovenské národné noviny a Literárny týždenník).

ÚSZZ v roku 2020 podporil projekty vydávania tradičných tlačенých periodík – týždenníkov, mesačníkov, štvrťročníkov a bulletinov, resp. kalendárovú tvorbu. V roku 2020 ÚSZZ podporil v oblasti médií 25 projektov zo 6 štátov v sume 42 650 eur.

Tab. č.8 **Prehľad skutočne vyplatených dotácií za rok 2020 v oblasti médií podľa krajín (v eurách)**

Krajina	Suma	Počet podporených projektov
Česká republika	8 000	3
Chorvátsko	2 200	2
Kanada	6 350	3
Maďarsko	11 000	4
Srbsko	12 300	12
Švédsko	2 800	1
SPOLU	42 650	25

Kapitola 6 Osvedčenie Slováka žijúceho v zahraničí

ÚSZZ v roku 2020 zaznamenal zníženie prijatých žiadostí o vydanie osvedčenia Slováka žijúceho v zahraničí (ďalej len „osvedčenie“). **Prijal 1 057 žiadostí** o vydanie osvedčenia a **vydal 1 172 osvedčení**. Z uvedeného počtu bolo najviac osvedčení vydaných žiadateľom – Slovákom zo Srbska (771) a z Ukrajiny (387).

V rámci rozhodovania v konaní o vydaní osvedčenia ÚSZZ aj v roku 2020 úzko spolupracoval s útvarmi **MV SR**: s *Úradom hraničnej a cudzineckej polície Policajného zboru* (preverovanie žiadateľov o vydanie osvedčenia, poskytovanie súčinnosti pri udeľovaní prechodného/trvalého pobytu, zrušenie pobytu držiteľov osvedčenia); s *Kriminalistickým a expertíznym ústavom Policajného zboru* – skúmanie dokumentov predložených žiadateľmi k žiadostiam o vydanie osvedčenia; so *Sekciou verejnej správy – odborom štátneho občianstva* a odborními všeobecnej vnútornej správy príslušných okresných úradov v sídle kraja (vo veci udeľovania štátneho občianstva Slovákom žijúcim v zahraničí a v agende súvisiacej so štátnym občianstvom). Pri overovaní údajov uvedených na dokumentoch, ktorými preukazujú žiadatelia o vydanie osvedčenia slovenskú národnosť (§ 7 ods. 3 zák. č. 474/2005 Z. z.), údajov na sčítacích hárkoch, overovaní údajov na matričných dokladoch a pod. ÚSZZ spolupracoval tiež s *odborom registrov, matrik a hlásenia pobytu, odborom archívov a registratúr, Slovenským národným archívom, štátnymi archívmi* podľa príslušnej regionálnej územnej pôsobnosti, jednotlivými **matrikami** na Slovensku a aj *Národným archívom v Prahe*.

Vzniknutú situáciu – znížený počet prijatých žiadostí a obmedzenie stránkových hodín - príslušný odbor ÚSZZ využil na kontrolu archivovaných spisov (žiadosti o vydanie osvedčenia) a reorganizáciu archívnych priestorov. V roku 2020 bola vypracovaná/vydaná smernica, ktorou sa upravuje postup v konaní o vydaní osvedčenia. V uvedenej súvislosti boli vypracované a zverejnené na webovej stránke ÚSZZ podmienky na vydanie osvedčenia pre všetky kategórie podaní. Zdrojom údajov tabuľky č. 9 je štatistika ÚSZZ.

Tab. č. 9 Štatistika vydaných osvedčení od roku 2014 do roku 2020 (podľa štátov)

Štát / rok	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Argentína	0	0	0	2	2	0	3
Austrália	1	1	0	3	0	1	0
Bielorusko	3	0	0	0	0	0	0
Bosna a Her.	0	2	5	4	1	2	1
Bulharsko	0	0	0	0	0	0	0
Česká rep.	2	3	0	0	1	0	1
Čierna Hora	0	0	0	1	0	0	0
Holandsko	0	0	0	0	0	0	0
Chorvátsko	0	0	0	0	1	0	0
Írsko	0	0	0	0	0	1	0
Kanada	0	0	1	0	0	1	0
Kirgizsko	0	0	0	0	0	1	0
Kuba	2	0	0	0	0	0	0
Macedónsko	1	0	1	2	1	0	0
Maďarsko	0	0	0	0	0	2	0
Mexiko	0	0	1	0	0	0	0
Moldavsko	0	0	0	0	0	0	0
Nemecko	0	0	0	0	3	0	0
Nórsko							1
Poľsko	0	0	1	0	0	0	1
Rakúsko	1	0	0	0	0	3	3
Rumunsko	0	0	0	1	0	1	0
Rusko	3	1	2	5	10	7	1
Slovensko	1	0	0	0	0	1	0
Srbsko	592	1 050	2 068	1 646	1 708	1 398	771
Švédsko	1	0	0	0	0	1	0
Ukrajina	101	56	127	355	641	671	387
USA	10	3	1	6	3	2	3
Spolu	718	1 116	2 207	2 025	2 371	2 092	1 172

Kapitola 7 Orgány štátnej správy, samosprávy a inštitúcie vo vzťahu ku krajanom

Podľa § 3 ods. 1 zák. č. 474/2005 Z. z. o Slovákoch žijúcich v zahraničí východiská a zásady štátnej politiky vo vzťahu k Slovákom žijúcim v zahraničí určuje vláda, pričom podľa odseku 3 tohto zákona ministerstvá a ostatné orgány štátnej správy sa v rozsahu svojej pôsobnosti podieľajú na tvorbe a výkone štátnej politiky vo vzťahu k Slovákom žijúcim v zahraničí a na realizácii štátnej podpory.

Prezident Slovenskej republiky

Osudy Slovieniek a Slovákov po celom svete nie sú pani prezidentke Zuzane Čaputovej ľahostajné. Globálna pandémia výrazným spôsobom ovplyvnila charakter zahranično-politických aktivít pani prezidentky, čo sa odrazilo vo výraznom znížení zahraničných ciest, ale aj prijatí zahraničných návštev na Slovensku. Pani prezidentka využívala komunikáciu prostredníctvom osobných telefonátov s vysokými štátnymi predstaviteľmi iných štátov aj na vyjadrenie záujmu o život našich krajanov v príslušných štátoch. Súčasťou návštevy pani prezidentky vo Vatikáne, počas ktorej sa stretla so Svätým Otcom Františkom, boli aj podnetné rozhovory so slovenskou komunitou vo Vatikáne.

Národná rada SR

Predstavitelia a poslanci Národnej rady Slovenskej republiky (NR SR) sa stretávajú s predstaviteľmi krajských komunít v rámci svojich návštev v zahraničí alebo na podujatiach na Slovensku. V roku 2020 tieto aktivity zásadným spôsobom obmedzila globálna pandémia. Poslanci NR SR sa aktívne podieľali na vypracovaní programového vyhlásenia vlády a presadili viacero konkrétnych opatrení vo vzťahu k Slovákom žijúcim v zahraničí (napr. podstatné navýšenie zdrojov na finančnú podporu aktivitám Slovákov žijúcich v zahraničí); viacerí poslanci sa aktívne podieľali aj na vypracovaní Koncepcie štátnej politiky SR vo vzťahu k Slovákom žijúcim v zahraničí na obdobie rokov 2021 – 2025, ako aj na vylepšení obsahu tohto materiálu.

Rada vlády Slovenskej republiky pre krajské otázky

Rada vlády SR pre krajské otázky (RVKO) je poradným a konzultačným orgánom vlády SR v oblasti starostlivosti o Slovákov žijúcich v zahraničí a na strategické usmerňovanie činnosti ÚSZZ, ktorej predsedom je minister zahraničných vecí a európskych záležitostí SR a členmi sú štátni tajomníci MZVEZ SR, MŠVVaŠ SR, MK SR, MV SR a MF SR a predseda ÚSZZ.

Vo februári 2020 sa uskutočnilo jej 8. zasadnutie. Predmetom rokovania boli otázky uskutočnených aktivít vecne príslušných rezortov vo vzťahu ku slovenským komunitám v zahraničí, vydávania osvedčenia Slováka žijúceho v zahraničí, finančnej podpory krajských aktivít, vrátane ich investičných zámerov. Pozitívne bolo hodnotené rozhodnutie vlády SR navýšiť v danom roku finančné prostriedky určené na starostlivosť a podporu Slovákov žijúcich v zahraničí skoro na dvojnásobok. Vo vzťahu k využitiu prostriedkov z dlhu Srbskej republiky voči SR, RVKO odporučila, aby sa dané financie použili na realizáciu projektov slovenských komunít v Srbsku a Maďarsku, ako aj v Chorvátsku a Rumunsku.

Po voľbách do NR SR a formovaní novej vlády SR minister zahraničných vecí a európskych záležitostí vyzval príslušné ministerstvá, aby nominovali štátnych tajomníkov za členov RVKO. Do konca roka 2020 bolo ministrom zahraničných vecí a európskych záležitostí SR Igorom Korčekom, ktorý je zároveň aj predsedom RVKO, vymenované nové zloženie RVKO. Podpredsedníčkou RVKO sa stala Ingrid Brocková, štátna tajomníčka MZVEZ SR a členmi: Marcel Klimek, štátny tajomník MF SR, Radoslav Kutaš, štátny tajomník MK SR, Monik Filipová, štátna tajomníčka MŠVVaŠ SR, Ján Lazar, štátny tajomník MV SR a Milan Ján Pilip, predseda ÚSZZ. Tajomníkom RVKO je podpredseda ÚSZZ Peter Prochávka.

Ministerstvo zahraničných vecí a európskych záležitostí Slovenskej republiky

Spolupráca a podpora Slovákov žijúcich v zahraničí patrí dlhodobo medzi priority zahraničnej politiky SR. Jej cieľom je pomoc a podpora úsilia udržať národnú identitu slovenských národnostných menšín a slovenských komunít v zahraničí a zachovať a rozvíjať ich vzťah k SR.

V zmysle legislatívy SR je **MZVEZ SR** zodpovedné za realizáciu politiky štátu vo vzťahu k Slovákom žijúcim v zahraničí. Pri výkone danej agendy úzko spolupracuje s ÚSZZ, ktorý je v jeho politickej gescii a je napojený na jeho rozpočet.

Pôsobnosť MZVEZ SR

MZVEZ SR sa dlhodobo podieľa na príprave a realizácii politiky vo vzťahu k Slovákom žijúcim v zahraničí a priebežne je v kontakte a monitoruje stav slovenských komunít v zahraničí, ich potreby, postavenie a v prípade potreby operatívne pomáha riešiť ich aktuálne problémy. MZVEZ SR v úzkej koordinácii s ÚSZZ zabezpečuje, prostredníctvom svojich zastupiteľských úradov, generálnych konzulátov, stálych misií a slovenských inštitútov v zahraničí (ZÚ SR), udržiavanie a rozvoj vzťahov so Slovákami žijúcimi v zahraničí a ich organizáciami s cieľom podporovať a rozvíjať ich národný život a slovenské povedomie.

V roku 2020 MZVEZ SR naplnilo programové vyhlásenie vlády SR a aktívne participovalo na práci komisie pre tvorbu novej Koncepcie štátnej politiky SR vo vzťahu k Slovákom žijúcim v zahraničí na obdobie rokov 2021 – 2025. Zapojilo sa aj do prípravy politiky SR orientovanej na nové slovenské diaspóry a profesionálov pôsobiacich v zahraničí, ktorí odišli zo SR po uvoľnení spoločenských podmienok po roku 1989 a najmä po vstupe SR do EÚ v roku 2004.

Medzinárodná spolupráca

V prípade potreby sa MZVEZ SR v rámci medzinárodnej spolupráce aktívne zapája a podieľa na príprave a uzatváraní medzinárodných dohôd, programov spolupráce a iných právnych aktov, ktoré sa týkajú aj výkonu štátnej politiky vo vzťahu k Slovákom žijúcim v zahraničí. Dôležitou súčasťou rozvoja medzinárodných vzťahov SR je aj sledovanie plnenia záväzkov partnerských krajín voči slovenským menšinám v súlade s medzinárodnoprávnymi dokumentmi.

MZVEZ SR v priebehu r. 2020 pokračovalo v koordinácii činnosti Zmiešanej slovensko-maďarskej komisie pre záležitosti menšín a Medzivládnej slovensko-ukrajinskej komisie pre národnostné menšiny, školstvo a kultúru, avšak z dôvodu pandémie sa nepodarilo zrealizovať ich zasadnutia.

Konzulárna činnosť

MZVEZ SR a konzulárne oddelenia ZÚ SR zabezpečovali ochranu práv a poskytovali pomoc občanom SR nachádzajúcim sa dočasne alebo trvale v zahraničí a taktiež úzko spolupracovali s ÚSZZ pri vybavovaní žiadostí o vydanie osvedčenia Slovákov žijúcich v zahraničí.

V roku 2020, napriek hektickej pandemickej situácii, bola konzulárna pomoc občanom SR poskytovaná nepretržite a v plnom rozsahu. Dôsledkom bolo výrazné zvýšenie informačnej činnosti z úrovne MZVEZ SR, ako aj ZÚ SR a zameranie značnej časti konzulárnych aktivít na pomoc Slovákom žijúcim v zahraničí pri ich repatriácii do SR. Pomoc v tejto oblasti využilo celkovo viac než 6 000 občanov SR, žijúcich, či v danom momente sa z iného dôvodu nachádzajúcich, v približne 110 krajinách sveta.

Zároveň MZVEZ SR naďalej pokračovalo v podpore návratovej politiky a v prezentácii možností ich pôsobenia a uplatnenia v SR.

Dotačná politika

MZVEZ SR je súčasťou procesu podpory krajanov v rámci dotačného systému USŽZ, formou zapojenia do činnosti dotačných komisií, ako aj prostredníctvom činnosti ZÚ SR, ktorých hodnotenia napomáhajú objektivizovať štátnu dotačnú politiku s cieľom zvýšenia transparentnosti, adresnosti a účelnosti využitia štátnych zdrojov.

Vzdelávanie

Zástupcovia MZVEZ SR participovali na práci komisií MŠVVaŠ SR pre výber a posudzovanie činnosti lektorov a učiteľov slovenského jazyka a kultúry v zahraničí, ako aj na komisii pre posudzovanie žiadostí o poskytnutie vládneho štipendia SR pre Slovákov žijúcich v zahraničí. MZVEZ SR prostredníctvom ZÚ SR taktiež zabezpečovalo šírenie informácií o podmienkach udeľovania štipendií vlády SR pre Slovákov žijúcich v zahraničí, spolupracovalo na príprave krátkodobých štipendijných pobytov krajanov v SR, podporovalo vznik a činnosť nových slovenských vzdelávacích centier v krajinách západnej Európy a pod.

Ministerstvo školstva, vedy, výskumu a športu Slovenskej republiky

Vzdelávanie, veda a výskum patria medzi ťažiskové prvky budovania slovenského národného povedomia, v rámci ktorých dominuje slovenský jazyk, reálie a slovenské dejiny.

Rozpis **vládných štipendií SR** na akademický rok 2020/2021 bol v zmysle uznesenia vlády Slovenskej republiky č. 571/2015 ku „Koncepcii štátnej politiky vo vzťahu k Slovákom žijúcim v zahraničí na roky 2016 – 2020“ schválený MŠVVŠ SR v koordinácii s MZVEZ SR a ÚSŽZ. V akademickom roku 2020/2021 boli poskytnuté vládne štipendia SR pre 70 krajanov na denné štúdium na verejných vysokých školách v slovenskom jazyku.

V roku 2020 boli vládne štipendia SR poskytované na štandardnú dĺžku vysokoškolského štúdia na slovenských verejných vysokých školách v akreditovaných študijných programoch v 43 skupinách študijných odborov. Schválené študijné odbory ponúkali dostatočný priestor pre jednotlivé krajské komunity pri výbere a nominácii svojich kandidátov na vysokoškolské štúdium v SR s podporou vlády SR. Zdrojom údajov tabuľky č.10 a 11 je štatistika MŠVVaŠ SR.

Tab. č. 10 Prehľad čerpania kvót jednotlivými krajinami v rámci poskytovaných vládných štipendií SR pre Slovákov žijúcich v zahraničí v akademickom roku 2020/2021

Štát	VŠ štipendium kvóta	VŠ štipendium skutočnosť	Doktorandské štúdium kvóta	Doktorandské štúdium skutočnosť
Chorvátsko	3	3	1	0
Maďarsko	5	5	1	0
Poľsko	5	1	0	0
Rumunsko	14	5	1	0
Srbsko	20	49	2	1
Ukrajina	7	4	1	2
Spolu		67		3

Pozn.: Krajania z 10 krajín kvóty na štipendia nevyužili

V akademickom roku 2020/2021 pôsobí v zahraničí 22 lektorov slovenského jazyka a kultúry MŠVVaŠ SR v 15 krajinách (v Bielorusku, Bulharsku, Čínskej ľudovej republike, vo Francúzsku, Chorvátsku, Maďarsku, Nemecku, Poľsku, Rakúsku, Rumunsku, Ruskej federácii, Slovinsku, Srbsku, Taliansku a na Ukrajine).

MŠVVaŠ SR na podporu výučby slovenského jazyka a kultúry na zahraničných univerzitách poskytuje 5-mesačný štipendijný program Slovakistické štúdiá na Studia Academica Slovaca Filozofickej fakulty Univerzity Komenského v Bratislave, ktorého sa v akademickom roku 2019/2020 zúčastnilo 16 študentov formou prezenčnej výučby a v akademickom roku 2020/2021 6 študentov formou dištančného štúdia z lektorátov slovenského jazyka a kultúry MŠVVaŠ SR v zahraničí.

V školskom roku 2020/2021 pôsobí na základe medzinárodných zmluvných dokumentov 16 učiteľov slovenského jazyka a akademických predmetov na školách s vyučovaním slovenského jazyka v Maďarsku, Rumunsku a na Ukrajine, na čo MŠVVaŠ SR vynaložilo sumu **1 120 567,11 eura**.

Tab.č.11 **Finančné prostriedky, ktoré MŠVVaŠ SR v roku 2020 poskytlo na podporu Slovákov žijúcich v zahraničí (v eurách)**

Vládne štipendiá	Učители a lektori*	Vzdelávacie podujatia	Spolu
847 977,00	1 899 680,32	295 825,49	3 043 482,81

- V sume učители a lektori sú zahrnuté náklady na pôsobenie učiteľov a lektorov v Chorvátsku, Maďarsku, Poľsku, Rumunsku, Srbsku a na Ukrajine, ako aj financie za učebnice zaslané krajanom

Na podporu čitateľskej gramotnosti a rozvoja národného povedomia a kultúrnej identity detí Slovákov žijúcich v zahraničí bola organizovaná v školskom roku 2019/2020 medzinárodná súťaž **Slovenské rozprávky z celého sveta II**. Jej výstupom je rozprávková kniha s rovnomenným názvom súťaže, ktorá vznikla na základe literárnej tvorby a následných ilustrácií detí a žiakov Slovákov žijúcich v zahraničí. Do súťaže sa zapojilo 33 škôl, centier a spolkov s vyučovaním slovenského jazyka v zahraničí z 11 štátov. V školskom roku 2020/2021 je vyhlásený 3. ročník súťaže.

Podpora zo strany MŠVVaŠ SR určená Slovákom žijúcim v zahraničí (žiaci ZŠ a SŠ, a pedagógovia vyučujúci slovenský jazyk/v slovenskom jazyku v zahraničí) je každoročne uskutočňovaná aj prostredníctvom **vzdelávacích programov na podporu bilingválneho vzdelávania**. Jednotlivé podujatia sú organizované v spolupráci s odbornými pracoviskami slovenských univerzít (Centrum ďalšieho vzdelávania Univerzity Komenského v Bratislave, Univerzita Mateja Bela v Banskej Bystrici a jej Metodické centrum pre Slovákov žijúcich v zahraničí, Studia Academica Slovaca – centrum pre slovenčinu ako cudzí jazyk Filozofickej fakulty Univerzity Komenského v Bratislave), ktoré organizačne zabezpečujú a odborne garantujú jednotlivé programy. V roku 2020 bola realizácia jednotlivých podujatí ovplyvnená obmedzeniami súvisiacimi so šírením pandémie ochorenia Covid-19 a väčšina realizovaných vzdelávacích podujatí sa tak uskutočnila v online prostredí. Išlo o nasledujúce podujatia:

- **Škola v prírode a zimné športy** - vzdelávacia aktivita pre žiakov 2. stupňa ZŠ;
- **Detská krajská univerzita** určená žiakom ZŠ s vyučovacím jazykom slovenským, ktorí dosahujú vynikajúce výsledky v jazykových a vedomostných súťažiach;

- **Letná univerzita slovenského jazyka a kultúry**, s cieľom získať a zdokonaľiť komunikačné jazykové kompetencie v slovenčine prostredníctvom dištančného vzdelávania;
- **Letný kurz slovenského jazyka a kultúry Učíme sa o Slovensku po slovensky** určený pre žiakov 1. a 2. stupňa ZŠ s vyučovacím jazykom slovenským v zahraničí a rovnako pre žiakov vzdelávacích centier v západnej Európe a zámorí;
- **Detská literatúra ako potenciál rozvoja jazykovej kompetencie** - učenie slovenčiny v heterogénnych skupinách pre učiteľov vzdelávacích centier zo západnej Európy a zámoria;
- **Krajina Hláskovo a hra Hláskovo** - prednáška o príprave interaktívneho prostredia na podporu výučby slovenského jazyka pre deti Slovákov žijúcich v zahraničí; Krajina Hláskovo je metodicko-didaktická pomôcka vhodná aj pre žiakov slovenských národnostných škôl. Prvá časť Krajina samohlások a dvojhlások bola vydaná a vytlačená v roku 2019, v súčasnosti je v tlači druhá časť Krajina tvrdých spoluhlások a do tlače sú pripravené tretia časť Krajina mäkkých spoluhlások a štvrtá časť „Krajina obojakých spoluhlások“;
- **Online metodické školenie** k stolovej hre Hláskovo pre slovenské vzdelávacie centrum v zahraničí CZ&SK Club Birmingham.

V priebehu roka 2020 MŠVVaŠ SR zabezpečilo **učebnice** pre krajanské školy a vzdelávacie centrá v zahraničí a ich následnú distribúciu v spolupráci s jednotlivými krajanskými organizáciami a vzdelávacími centrami. Spolu ide o 3 293 kusov učebníc pre školské zariadenia v 12 krajinách. Najväčší záujem školy prejavili o šlabikáre, čítanky, učebnice slovenského jazyka a prvouku.

Počas celého roka 2020 pokračovalo riešenie projektu MŠVVaŠ SR vzdelávací program **Slovenčina ako cudzí jazyk**.

Ťažiskom činnosti v oblasti dištančného vzdelávania je prevádzka **e-learningových programov jazykovej prípravy pre stupeň A1 a A2** prostredníctvom webovej stránky: <https://www.e-slovak.sk/>. Počas roka 2020 pokračoval tútorovaný kurz e-slovak, úroveň A1, ktorý absolvovalo 408 študentov a úroveň A2 absolvovalo 203 frekventantov, spolu **611 používateľov**. Okrem toho bol realizovaný aj kurz pre samoštúdium, ktorý absolvovalo 2 712 záujemcov, celkovo bolo zaregistrovaných 7 614 frekventantov.

Studia Academica Slovaca – centrum pre slovenčinu ako cudzí jazyk zabezpečilo v termíne 3. – 14. augusta 2020 už **56. ročník letnej školy slovenského jazyka a kultúry SAS**, ktorý sa konal tento rok online. Letnej školy sa zúčastnilo 77 frekventantov z 22 krajín.

V rámci cyklu ďalšieho vzdelávania učiteľov pôsobiach na školách v zahraničí sa 17. – 21. augusta 2020 uskutočnil 14. ročník odborného-metodického seminára pre učiteľov rôznych typov škôl v zahraničí, ktorý tentokrát prebiehal on-line formou pod názvom **Posúvame hranice z pohľadu didaktickej praxe**. Zúčastnilo sa na ňom 39 učiteľov pôsobiach na školách v 13 štátoch. Lektorom bola poskytnutá literatúra a učebné materiály, učebnice a cvičebnice *Krížom krážom*, *Praktikum zo slovenskej gramatiky a ortografie pre cudzincov B1 – B2* aj ďalšie odborné publikácie slovakistických pracovísk *Slovník divadelných profesionalizmov* a *antológia slovenského divadla*.

Spolupráca medzi **Slovenskou akadémiou vied (SAV)** a **Výskumným ústavom Celoštátnej slovenskej samosprávy v Maďarsku** sa rozvíjala na základe **Dohody o vedeckej spolupráci medzi SAV a Výskumným ústavom Slovákov v Maďarsku (VÚSM)** na obdobie rokov 2018 – 2020. S Výskumným ústavom Slovákov v Maďarsku spolupracujú na základe podpísaných bilaterálnych dohôd nasledovné ústavy Slovenskej akadémie vied: Ústav

etnológie a sociálnej antropológie SAV, Spoločenskovedný ústav CSPV SAV a Ústav svetovej literatúry SAV. Na základe podpísanej dohody sa rozvíja aj spolupráca medzi SAV a Výskumným ústavom Celoštátnej slovenskej samosprávy. Spolupráca je zameraná predovšetkým na spoločný vedecký výskum, výmenu informácií a vedeckých pracovníkov. Výskumné inštitúcie spolupracujú predovšetkým pri realizovaní vedeckovýskumných úloh zameraných na výskum slovenského etnika v Maďarsku. Konkrétne ide o spoločné projekty skúmania jednotlivých aspektov národnostného života Slovákov v Maďarsku s použitím sociologických, sociálno-psychologických a sociolingvistických prostriedkov výskumnej práce.

Pracovníci partnerských inštitúcií sa aktívne zúčastňujú na vedeckých konferenciách, spolupracujú na vedeckých projektoch. V r. 2020 boli vydané 4 publikácie súvisiace s výskumom Slovákov v Maďarsku.

Ministerstvo kultúry Slovenskej republiky

Cirkevný odbor

Bola prijatá nová legislatíva upravujúca podmienky poskytovania finančnej podpory činnosti cirkví a náboženských spoločností, zákon č. 370/2019 Z. z. s účinnosťou od 1. januára 2020. Cirkvi môžu použiť príspevok štátu napríklad na financovanie výdavkov súvisiacich s ich bohoslužobnou, výchovnou, charitatívnou a kultúrnou činnosťou vrátane mzdových a prevádzkových nákladov, čím dochádza k rozšíreniu možnosti použitia štátnej podpory v porovnaní s predchádzajúcim stavom vrátane financovania platov duchovných a ústredí cirkví na Slovensku, ktoré organizačne podporujú a zabezpečujú činnosť mimo územia SR.

Riaditeľ cirkevného odboru Ministerstva kultúry SR je členom dotačnej subkomisie Úradu pre Slovákov žijúcich v zahraničí pre oblasť kultúry. Predmetná subkomisia finančne podporuje aj projekty cirkevných subjektov pôsobiacich v zahraničí.

Vzhľadom na súčasnú situáciu nevieme presne definovať realizovateľnosť aktivít na nasledujúce obdobie v predmetnej oblasti. Cirkevný odbor však v rámci svojej pôsobnosti monitoruje danú oblasť a v prípade potreby poskytne podklady, resp. súčinnosť.

Sekcia kreatívneho priemyslu

Z dôvodu pretrvávajúcej pandémie ochorenia COVID-19 sa mnoho plánovaných aktivít určených aj Slovákom žijúcim v zahraničí neuskutočnilo. Napriek nepriaznivej situácii niekoľko kultúrnych telies uskutočnilo niekoľko podujatí v zahraničí s účasťou slovenských divákov (**Štátna filharmónia Košice** koncert v Miškovci, **Štátna opera v B. Bystrici** uviedla inscenáciu v Prahe, **Činohra Slovenského národného divadla** (inscenáciu v Bruseli).

Činohra SND presunula v roku 2020 väčšinu svojich aktivít pre zahraničných Slovákov do on-line priestoru. V júni 2020 v spolupráci s MZVEZ SR sprístupnila pre slovenské inštitúty a zastupiteľské úrady v zahraničí on-line prostredníctvom video linku (s titulkami) inscenácie *Rivers of Babylon*, *Bačova žena*, *Mojmír II*. K jednotlivým dielam pripravila aj ich stručný slovensko-anglický opis. Ďalšie tituly boli sprístupnené v rámci platformy Youtube.

Na základe reakcií a pozitívnych ohlasov z Atlanty, Hamburgu, Tokia, Kanady či ďalších miest boli získané informácie o Slovákoch žijúcich v zahraničí, ktorí akceptujú aj túto formu predstavení.

Opera SND sa prostredníctvom on-line záznamov snažila osloviť slovenských občanov žijúcich v zahraničí, ktorým v druhej polovici roka 2020 ponúkla na rôznych platformách streamy z viacerých predstavení. Opera SND naďalej spolupracuje so slovenskými umelcami žijúcimi v zahraničí.

Hudobné centrum (HC) už tradične pripravuje hudobné podujatia pre Slovákov žijúcich v zahraničí, a to hlavne v spolupráci so slovenskými inštitútmi pôsobiace pri veľvyslanectvách SR. Vo februári 2020 usporiadalo HC dve podujatia v spolupráci so Slovenským inštitútom vo Viedni.

Literárne informačné centrum (LIC) venuje systematickú pozornosť podpore kultúrnej činnosti Slovákov v zahraničí najmä prostredníctvom grantovej podpory prekladov diel slovenských autorov žijúcich v zahraničí. V roku 2020 bolo podporených 5 takýchto titulov a zástupkyňa LIC sa zúčastnila na literárnom podujatí v Nadlaku (Rumunsko), ktoré LIC spoluorganizovalo.

BIBIANA, medzinárodný dom umenia pre deti sa vo vzťahu k Slovákom žijúcim v zahraničí prezentuje najmä dlhodobými aktivitami v Srbskej republike, ktoré sa uskutočňujú v úzkej spolupráci so Slovámi žijúcimi vo Vojvodine. V roku 2020 boli tieto aktivity BIBIANY stlmené pandemickou situáciou.

Odbor nehmotného kultúrneho dedičstva a kultúry znevýhodnených skupín obyvateľstva

Národné osvetové centrum (NOC) v rámci kultúrno-osvetovej činnosti, odbornometodických, vzdelávacích a prezentačných aktivít každoročne vytvára priestor na participáciu Slovákov žijúcich v zahraničí, ide o početné súťažné aktivity v oblasti folklóru a folklorizmu, prezentačné aktivity v rámci festivalov (VV Východná, Scénická žatva), vzdelávacie podujatia. V roku 2020 bola ich realizácia z dôsledku epidemiologických opatrení výrazne obmedzená. V oblasti dokumentácie a prezentácie tradičnej kultúry a folklorizmu sa z prostredia Slovákov žijúcich v zahraničí často NOC stretáva s informáciami o chýbajúcom pramennom materiáli a spôsobe jeho javiskového spracovania. V tejto súvislosti NOC spolupracovalo na realizácii niekoľkých vzdelávacích aktivít. Zahraniční Slováci sa mali možnosť zúčastniť na troch online workshopoch realizovaných v rámci Festivalu neprofesionálneho umenia TvorBA 2 1/2 v termíne 1. - 6. decembra 2020, ktorých témou bol pramenný materiál v oblasti tradičnej hudobnej, tanečnej a obradovej kultúry a jeho spracovanie a metodika tanečnej pedagogiky pre detské folklórne kolektívy. Išlo konkrétne o workshopy: Kde hľadať folklórny materiál? (2. 12. 2020), Ako spracúvať folklórny materiál? (3. 12. 2020), Hrou k tancu. (5. 12. 2020).

Sekcia médií, audiovizie a autorského práva MK SR

Slovenský filmový ústav (SFÚ) udržiaval aj v roku 2020 spoluprácu s ÚSŽZ, priamo so spolkami Slovákov, ako aj so ZÚ SR v zahraničí a slovenskými kultúrnymi inštitútmi v oblasti prezentácie v krajinách ich pôsobenia. SFÚ kontinuálne vyvíja nasledovné aktivity zamerané na Slovákov v zahraničí:

- spolupráca pri podujatiach s filmom (prehliadky slovenských filmov, samostatné projekcie),

- podpora vzdelávania a informovanosti o slovenskej kinematografii (organizácia filmových seminárov, poskytovanie materiálov k slovenskej kinematografii – kníh a DVD pre univerzity, spolky a knižnice v zahraničí),
- konzultácie pre záujemcov o propagáciu slovenskej filmovej kultúry v zahraničí medzi Slovákami, ale aj širšiu verejnosť,
- ďalšie príležitostné aktivity.

Od marca 2020 na základe opatrení proti šíreniu pandémie prijatých na celom svete museli byť mnohé pripravované podujatia buď presunuté do on-line priestoru, zrušené, alebo presunuté na neurčito. Niektoré podujatia sa však podarilo uskutočniť, napr. :

- **Festival českých a slovenských filmov v Austrálii** v mestách Sydney a Melbourne. Celkovo sa na podujatí predstavilo 18 slovenských a koprodukčných filmov;
- projekt **Slovak Classic Cinema On-line**, v rámci ktorého boli prostredníctvom dvadsiatich ZÚ na 48 hodín sprístupnené na celom svete 3 klasické slovenské filmy;
- **Dni slovenského filmu v Moskve**;
- prehliadka slovenských filmov vo **Filmoteca de Catalunya** (Barcelona, Španielsko) v spolupráci so ZÚ v Madride;
- prehliadka filmov v Kyjeve pod názvom **Visegrad Cinema Days**;
- on-line podujatie **Visegrad 4 Film Series** (USA), na ktorom SFÚ spolupracoval so ZÚ vo Washingtone.

Jednotka RTVS venovala v roku 2020 pravidelný priestor zahraničným Slovákom žijúcim vo Vojvodine v relácii **Folklorika**. Medzi témami, ktoré boli spracované a odvysielané na Jednotke RTVS, boli *insitné umenie* vo vojvodinskej Kovačici, tradičné ornamenty v Kisáči, Kultúrne centrum Pavla Jozefa Šafárika, 8-ročná základná škola Jána Čajaka st. v Báčskom Petrovci, Červená mletá paprika z Kysáča, medailón Anny Zorňanovej, studne v Padine, tlačiareň v Báčskom Petrovci atď.

Okrem Folkloriky priblížila Jednotka RTVS kultúru, folklór a život zahraničných Slovákov aj v populárnom programe **Zem spieva**.

Vo vysielaní na **Dvojke** sa počas roka 2020 téma života Slovákov pôsobiacich v zahraničí objavovala priebežne v dennom kontaktnom magazíne **Regina**. Vo vysielaní sa objavovali špeciálne nakrútené príspevky o živote Slovákov (medzi inými aj študentov či pracujúcich v zahraničných firmách...) v rôznych štátoch.

Tradične na **Deň zahraničných Slovákov** – 5. júla – pripravila dramaturgia tematické vysielanie s uvedením viacerých premiérových aj reprízových **dokumentov** o pôsobení slovenských komunít v zahraničí

Radio Slovakia International (RSI) sa v roku 2020 sústredilo vo svojom vysielaní na posilňovanie vzťahov Slovenskej republiky s krajanmi vo svete. Hlavným cieľom bolo upevňovať pocity spolupatričnosti medzi krajaňskými komunitami navzájom a vo vzťahu k Slovensku i hľadanie nových prístupov pri upevňovaní národného povedomia. V programe **Slováci vo svete** RSI mapovalo aktivity Slovákov v Európe aj v zámorí.

RSI sa v roku 2020 snažilo osloviť aj krajanov, ktorí odišli zo Slovenska z ekonomicko-sociálnych dôvodov, pričom mnohí z nich sa po získaní zahraničných skúseností vrátili domov. Vo všetkých jazykových mutáciách odvysielalo Adventno-vianočný cyklus o úspešných Slovákoch, ktorí sa presadili v zahraničí. Ďalšou aktivitou Krajaňskej redakcie bolo načítanie textov v slovenčine pre deti v Maďarsku.

Krajanská redakcia RSI pripravovala témy v spolupráci s ÚSŽZ, napríklad o slovenských vzdelávacích centrách v zahraničí, kultúrnych kluboch a spolkoch vo svete. V septembri 2020 sa uskutočnilo stretnutie generálneho riaditeľa RTVS Jaroslava Rezníka s novým predsedom ÚSŽZ Milanom Jánom Pilipom. Hovorili o prioritách a ďalšej spolupráci s cieľom štátnej podpory krajanom.

Ministerstvo vnútra Slovenskej republiky

Oblasť štátneho občianstva

V roku 2020 bolo podaných celkovo 300 žiadostí o udelenie štátneho občianstva Slovenskej republiky držiteľmi osvedčenia Slováka žijúceho v zahraničí. Občianstvo bolo udelené 265 osobám, ktorým bolo vydané osvedčenie Slováka žijúceho v zahraničí (najmä štátnym príslušníkom Srbskej republiky 139 osôb a Ukrajiny 16 osôb).

V roku 2020 bola tiež schválená poslanecká novela zákona na návrh skupiny poslancov z klubu OĽANO NOVA KU Zmena zdola o správnych poplatkoch (zákon č. 310/2020 Z. z.), na základe ktorej bol znížený poplatok za udelenie štátneho občianstva osobám, ktorým bolo udelené osvedčenie Slováka žijúceho v zahraničí, zo 700 eur na 400 eur na osobu, s možnosťou úplného odpustenie tohto poplatku, ak sa uvedené osoby významným spôsobom prispeli o rozvoj svojej krajanskej komunity alebo Slovenskej republiky.

Oblasť archívov a registratúr

Slovenský národný archív (SNA) vybavil v roku 2020 cca 400 žiadostí fyzických a právnických osôb týkajúcich sa potvrdenia národnosti a štátneho občianstva v súvislosti s udeľovaním slovenského štátneho občianstva, príp. na genealogické účely. Na žiadosť ÚSŽZ SNA preveroval žiadosti s podozrením na pokus o sfalšovanie údajov v sčítacích hárkoch zo sčítaní ľudu z rokov 1930, 1940, prípadne 1950.

V roku 2020 SNA ukončil práce na spracovaní osobného fondu J. M. Kirschbauma a sprístupnil ho na štúdium bádateľskej verejnosti. Zároveň obnovil spracovanie osobného fondu Ferdinada Ďurčanského.

Oblasť hraničnej a cudzineckej polície

V rámci aktivít Úrad hraničnej a cudzineckej polície Prezídia Policajného zboru (ÚHCP) v roku 2020 spolupracoval a naďalej spolupracuje s ÚSŽZ v oblasti vzájomnej výmeny informácií, pričom priebežne zasiela úradu informácie o udelení pobytu, zrušení pobytu na území Slovenskej republiky osobám, ktoré sú držiteľmi osvedčenia Slováka žijúceho v zahraničí a taktiež vykonáva bezpečnostné previerky osôb, ktoré sú žiadateľmi o osvedčenie.

ÚSŽZ poskytuje ÚHCP informácie o vydaných, zneplatnených a odňatých osvedčeniach Slováka žijúceho v zahraničí.

Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny Slovenskej republiky

MPSVaR SR vypracúva právne predpisy v oblasti zamestnávania štátnych príslušníkov tretích krajín na území SR vrátane stanovenia kritérií vstupu jednotlivých kategórií cudzích štátnych príslušníkov na trh práce SR a podmienok vydávania potvrdenia o možnosti obsadenia voľného pracovného miesta, ktoré zodpovedá vysokokvalifikovanému zamestnaniu, potvrdenia o možnosti obsadenia voľného pracovného miesta alebo povolenia na zamestnanie.

Podpora vstupu, resp. návratu Slovákov žijúcich v zahraničí do vlasti a ich opätovná integrácia prostredníctvom trhu práce sa realizuje cez aktívne opatrenia trhu práce, ktoré upravuje zákon č. 5/2004 Z. z. o službách zamestnanosti a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov.

Slovák žijúci v zahraničí, ak je

1. občan z členského štátu EÚ, Európskeho hospodárskeho priestoru a Švajčiarskej konfederácie má v zmysle európskej legislatívy, ktorá garantuje voľný pohyb osôb v rámci EÚ, rovnaký prístup na trh práce ako občan SR;
2. štátnym príslušníkom tretej krajiny, môže byť zamestnaný na území SR
 - bez potvrdenia o možnosti obsadenia voľného pracovného miesta, ktoré zodpovedá vysokokvalifikovanému zamestnaniu, bez potvrdenia o možnosti obsadenia voľného pracovného miesta alebo bez udelenia povolenia na zamestnanie v zmysle ust. § 23a ods. 1 písm. g) zákona o službách zamestnanosti, ak mu bol mu udelený prechodný pobyt štátneho príslušníka tretej krajiny, ktorý má priznané postavenie Slováka žijúceho v zahraničí,
 - na základe potvrdenia o možnosti obsadenia voľného pracovného miesta, ktoré zodpovedá vysokokvalifikovanému zamestnaniu, potvrdenia o možnosti obsadenia voľného pracovného miesta alebo povolenia na zamestnanie v prípade, že nemá priznané postavenie Slováka žijúceho v zahraničí.

Po získaní prechodného pobytu štátneho príslušníka tretej krajiny, ktorý má priznané postavenie Slováka žijúceho v zahraničí, je jeho prístup na trh práce bez obmedzení. Zamestnávateľ má povinnosť informovať úrad práce, sociálnych vecí a rodiny o začatí resp. skončení pracovnoprávneho vzťahu uvedeného občana do 7 pracovných dní odo dňa nástupu do zamestnania resp. skončenia zamestnania.

Rok 2020 bol poznačený vplyvmi andémie COVID-19 a prejavil sa aj poklesom počtu zamestnaných štátnych príslušníkov tretích krajín na území Slovenskej republiky. Došlo aj k poklesu počtu Slovákov žijúcich v zahraničí, ktorí minulý rok prišli na územie SR za účelom zamestnania, najmä občanov Srbska. Zdrojom údajov tabuliek 12 a 13 je štatistika MPSVaR SR.

Tab.č.12 Počet Slovákov žijúcich v zahraničí, ktorí prišli do SR za účelom zamestnania

Štátna príslušnosť	Nárast v roku 2016	Nárast v roku 2017	Nárast v roku 2018	Nárast v roku 2019	Nárast v roku 2020
Kazachstan	-	1	-	1	-
Srbsko	384	1 126	1 311	1 524	894
Ukrajina	26	91	112	255	184
Kirgizsko	1	-	-	-	-
Rusko	1	1	3	6	2
USA	2	-	2	2	2
Argentína	-	-	-	1	1
Bosna a Herceg.	-	-	-	1	1
neuvedené	-	2	9	1	-
SPOLU	414	1 221	1 437	1 791	1 084

Najpočetnejšie zastúpenie Slovákov žijúcich v zahraničí zamestnaných na území SR evidujeme v okresoch Bratislava - 386, Nitra - 127, Malacky - 93, Trnava - 84.

Tab.č.13 **Prehľad počtu Slovákov žijúcich v zahraničí zamestnaných na území Slovenskej republiky ku koncu príslušného kalendárneho roku**

Stav k	31.12.2016	31.12.2017	31.12.2018	31.12.2019	31.12.2020
Počet	818	1 554	2 288	3 386	3 162

V roku 2020 neboli vykonané žiadne legislatívne zmeny upravujúce prístup Slovákov žijúcich v zahraničí na slovenský trh práce a zároveň uvádzame, že Ústredie práce, sociálnych vecí a rodiny aktuálne nemá v návratovej politike Slovákov žijúcich v zahraničí vypracované stimuly na pritiahnutie Slovákov žijúcich v zahraničí naspäť do materskej krajiny. Bola však vypracovaná Migračná politika Slovenskej republiky s výhľadom do roku 2025, ktorú MV SR predložilo na rokovanie vlády SR dňa 24. 3. 2021, rokovanie o nej však bolo prerušené. V časti 2. tohto nelegislatívneho materiálu sú formulované priority v oblasti emigrácie zo Slovenska s dôrazom na návrat pracovnej sily.

Matica slovenská

Krajanské múzeum Matice slovenskej (KM MS) je v zmysle zákona č.68/1997 Z. z. o Matici slovenskej a Stanov Matice slovenskej ústredným pracoviskom MS pre styk a spoluprácu so slovenským zahraničím, slovanskými maticami a obdobnými inštitúciami. Je koordinačným pracoviskom MS pre vedecký výskum, archív, dokumentáciu a spoluprácu so Slovákami žijúcimi mimo územia Slovenskej republiky.

V oblasti vedy a publikačnej činnosti KM MS zostavilo 37. ročník zborníka Slováci v zahraničí, do ktorého prispeli krajanovia zo Srbska a početní odborníci zo Slovenska. KM MS v roku 2020 ukončilo práce na viacjazyčnej pamätnici zo IV. kongresu matíc slovanských národov a slovanských inštitúcií, ktorá tlačou vyšla v januári 2021. V decembri 2019 KM MS dokončilo a v roku 2020 distribuovalo medzi krajanov analýzu zameranú na starostlivosť o Slovákov žijúcich v zahraničí z pohľadu Matice slovenskej a krajanských odborníkov.

KM MS spracovalo a spropagovalo článkom do krajanských periodík pozostalosť Ondreja Kulíka, ktorá prešla detailnou inventarizáciou. Má viac ako 17 000 jednotiek uložených v 25 archívnych škatuliach. V knižnici má momentálne pripravených na prezenčné výpožičky 70 708 kníh a časopisov. V roku 2020 do knižnice pribudlo 553 akvizícií. Počas roka vybavilo viac ako 50 bádateľov nielen zo Slovenska, ale i zo zahraničia. Na prezenčné výpožičky pripravilo viac ako tisíc dokumentov.

V oblasti stykovej činnosti s krajanmi, pomoci krajanom a iných príbuzných činností KM MS v roku 2020 opäť využívalo najmä krajanské periodiká a emailovú a telefonickú komunikáciu. Aj tento rok vyšli informačné články z pera KM MS v krajanských periodikách Európy i zámoria, bolo publikovaných niekoľko desiatok článkov (USA, Kanada, Francúzsko, Maďarsko, Poľsko, Česko, Rumunsko, Srbsko, Chorvátsko, Švajčiarsko, Švédsko. KM MS sa zároveň zapojilo do niekoľkých projektov vedeckého (prípadne odborného) výskumu.

Matica slovenská aj v roku 2020 umožnila svojim miestnym odborom MS (MO MS) žiadať o grant z dotačného systému MS – Regionálna kultúra a schválila podporu 5 projektom.

V polovici septembra 2020 pozvala MS do svojej sídelnej budovy v Martine delegáciu ÚSŽZ z dôvodu vymenovania jeho nového predsedu, Milana Jána Pilipa. Diskusia sa zamerala najmä na otázky dlhodobého zaužívaných spoluprác a ich budúceho posilnenia s náznakom vízií nových projektov.

Aj v šk. roku 2019/2020 KM MS spolupracovalo s MK SR, MŠVVaŠ SR, ŠPÚ a Jazykovedným ústavom Ľudovíta Štúra v Bratislave na 28. ročníku súťaže Prečo mám rád slovenčinu, prečo mám rád Slovensko. KM zastrešilo svoju účasť nielen v organizačnom výbore, ale aj v porotcovskom kresle.

Cirkvi

V náboženskom a duchovnom živote menšín majú slovenské farnosti a cirkevné zbory viac ako 250-ročnú tradíciu. Náboženstvo zohrávalo rozhodujúcu úlohu pri zachovaní národného povedomia Slovákov za posledných 300 rokov a aj dnes stále zohráva mimoriadne dôležitú úlohu. Všeobecným javom je, že slovenské farnosti trpia nedostatkom slovenských kňazov a v dôsledku toho postupným vytláčaním slovenčiny ako liturgického jazyka, čo je z hľadiska záujmu politiky SR vo vzťahu k Slovákom žijúcim v zahraničí nežiaduca tendencia a bolo by účelné vynaložiť určité úsilie na jej zvrátenie.

Rímskokatolícka cirkev vo vzťahu k Slovákom žijúcim v zahraničí má vybudované cirkevné organizačné štruktúry, ktorými sú jednotlivé katolícke misie, v ktorých dlhodobo pôsobia katolícki kňazi slovenského pôvodu. Konferencia biskupov Slovenska koordinuje a monitoruje činnosť týchto slovenských katolíckych misií. Predsedom Rady pre Slovákov v zahraničí Konferencie biskupov Slovenska je bratislavský pomocný biskup Mons. Jozef Hal'ko. V roku 2020 prebehli prípravy na stretnutie všetkých kňazov pôsobiacich v slovenských katolíckych misiách. Z dôvodu pandémie bolo toto stretnutie presunuté na neurčito. Predseda rady komunikuje s kňazmi na misiách s cieľom podporiť ich a informovať sa o aktuálnej situácii. V roku 2020 bol vyslaný nový kňaz na slovenskú katolícku misiu vo Vancouveri.

Rímskokatolícka cirkev dlhodobo konštatuje, že sa veľmi zintenzívnila komunikácia prostredníctvom komunikačných prostriedkov a s využitím nových technológií, ktoré majú d'alekosiahly dosah na krajanov a ponúkajú im možnosti zachovania si slovenskej identity a národného i duchovného povedomia.

Evanjelická cirkev augsburského vyznania na Slovensku (ECAV) má vo vzťahu k autochtónnym menšinám výnimočné postavenie v tom, že bola pilierom, ktorý zabránil asimilácii duchovného a kultúrneho života Slovákov na Dolnej zemi. V súčasnosti sa snaží úzko spolupracovať so slovenskými evanjelikmi žijúcimi v zahraničí a s ich cirkevnými organizačnými jednotkami. Podporuje ich misijne, ale aj finančne z dobrovoľných príspevkov veriacich a zasielaním náboženskej literatúry a evanjelickej tlače.

Synoda Slovenskej evanjelickej a. v. cirkvi v Srbsku zvolila 1. júla 2020 Jaroslava Javorníka za svojho nového biskupa. Na slávnostnom inštalovaní biskupa v Novom Sade sa 31. októbra 2020 zúčastnil aj generálny biskup ECAV na Slovensku Ivan El'ko. Slovenská ECAV v Srbsku bude v roku 2021 oslavovať sté výročie svojho založenia.

Gréckokatolícka cirkev nezrealizovala v roku 2020 žiadne mimoriadne aktivity vo vzťahu k Slovákom žijúcim v zahraničí. Trvalou je aktívna misijná pastoračná činnosť. Kňazi pracujú medzi veriacimi Slovákami v zahraničí v USA, Kanade, Grécku, Švajčiarsku, Taliansku a na Ukrajine.

Kapitola 8 Návrh programu štátnej politiky SR vo vzťahu k Slovákom žijúcim v zahraničí na rok 2022

Program štátnej politiky Slovenskej republiky v roku 2022 sa bude opierať o ústavný a zákonný rámec Slovenskej republiky, o pripravovanú koncepciu štátnej politiky SR vo vzťahu k Slovákom žijúcim v zahraničí na obdobie rokov 2021 – 2025 a programové vyhlásenie vlády SR s cieľom podporovať posilňovanie súdržnosti našich krajanov vo svete.

Zásadnou úlohou pre rok 2022 bude vypracovanie nového zákona o Slovákoch žijúcich v zahraničí, ktorý najmä redefinuje pojem Slováka žijúceho v zahraničí, postavenie ÚSZZ s jasným vymedzením jeho kompetencií a aktualizuje podmienky poskytovania podpory aktivitám Slovákov žijúcich v zahraničí a vzťah medzi udelením trvalého pobytu na území Slovenskej republiky a zánikom platnosti osvedčenia. Do úvahy prichádza aj čiastková poslanecká novela, ktorou by sa ÚSZZ prinavrátili právomoci, ktoré tento úrad vykonával od svojho vzniku v roku 2006 do roku 2012.

V oblasti vzdelávania, vedy a výskumu bude ÚSZZ v roku 2022 prioritne podporovať školstvo, vzdelávanie a aktivity vedúce k uchovaniu slovenského jazyka a pozdvihnutiu úrovne slovenského školstva a všetkých foriem vzdelávania v slovenskom jazyku v zahraničí, a to aj prostredníctvom zníženia dotačnej podpory v ostatných oblastiach podporovaných v zmysle zákona o Slovákoch žijúcich v zahraničí, ak to bude potrebné, osobitne s cieľom stabilnej a dlhodobou udržateľnej podpory vzdelávacích centier Slovákov v zahraničí. Bude pokračovať v práci komisia pre školstvo a vzdelávanie ÚSZZ a v spolupráci so Štátnym pedagogickým ústavom, s MŠVVaŠ SR, jeho inštitúciami a vysokými školami v SR. Zástupcovia ÚSZZ sa budú zúčastňovať na školských a vzdelávacích podujatiach organizovaných školskými ustanovizňami a krajanmi v zahraničí, alebo na podujatiach a aktivitách organizovaných pre krajanov v Slovenskej republike. ÚSZZ bude pokračovať v organizovaní letných táborov pre krajskú mládež.

V oblasti kultúry bude ÚSZZ podporovať kultúrne aktivity krajských spolkov v zahraničí a organizovať podujatia, ktoré prispievajú k šíreniu kultúry Slovákov žijúcich v zahraničí v ich domovských krajinách, ako aj na Slovensku.

Organizácie v pôsobnosti MK SR (ÚĽUV, NOC, BIBIANA..) budú pokračovať v rozpracovaných projektoch a ďalších aktivitách smerujúcich k podpore krajanov a bude pokračovať práca na formovaní databázy údajov o osobnostiach a inštitúciách slovenského zahraničia a o podujatiach, ktoré prispievajú k rozvoju slovenskej identity v zahraničí.

K trvalým úlohám patrí aj spolupráca s kresťanskými misiami a farnosťami, ktorých poslanie v krajskom prostredí má vitálny význam nielen u autochtónnych menšín, ale aj vo formujúcich sa komunitách Slovákov žijúcich v zahraničí.

RTVS bude naďalej pravidelne spravodajsky a publicisticky pokrývať kultúrne a spoločenské podujatia týkajúce sa zahraničných Slovákov. RTVS bude mediálnym partnerom významných krajských podujatí doma i v zahraničí. Krajská redakcia RSI chce pokračovať v projekte Slováci vo svete a venovať sa aj krajským aktivitám, podujatiam a udalostiam s presahom na Slovensko, aktivitám RVKO, letným táborom pre krajanov, projektu Prečo mám rád slovenčinu, prečo mám rád Slovensko atď.

V oblasti médií ÚŠZZ upriami pozornosť na mediálne zabezpečenie projektov krajanov súvisiacich s prezentáciou slovenskosti, kultúrneho a duchovného dedičstva Slovákov žijúcich v zahraničí. ÚŠZZ bude zohľadňovať najmä adresnosť, tematickú a obsahovú kvalitu médií, ako aj ich dostupnosť v krajaňských prostrediach v zmysle naplnenia atribútu udržania jazykovej a kultúrnej identity slovenských komunít v štátoch, v ktorých tieto médiá pôsobia.

Činnosť komisie pre médiá a vydavateľskú činnosť Slovákov žijúcich v zahraničí - v komunikácii s knižnými vydavateľstvami Slovákov žijúcich v zahraničí (štáty strednej a juhovýchodnej Európy), ako aj s kľúčovými krajaňskými redakciami tlačených periodík, elektronických a internetových médií - bude zameraná okrem výmeny skúseností v rámci podpory projektov aj na odbornú-metodické poradenstvo v prípravnej fáze ich samotnej realizácie.

ÚŠZZ bude spolupracovať s MZVEZ SR, MŠVVaŠ SR, MK SR a s ďalšími rezortmi, predovšetkým v rámci platformy RVKO a pri plnení úloh vyplývajúcich zo zákonov a uznesení vlády SR (napr. štipendiá vlády SR pre krajanov).

MZVEZ SR a ZÚ SR budú vo vzťahu ku Slovákom žijúcim v zahraničí v r. 2022 naďalej v rámci svojich kompetencií:

- udržiavať kontakt a úzko spolupracovať so Slovákami žijúcimi v zahraničí a ich združeniami, podporovať udržovanie a formovanie ich slovenskej identity a spolupatričnosti so SR;
- zapájať Slovákov žijúcich v zahraničí do aktivít organizovaných inštitúciami SR a podporovať stretnutia predstaviteľov SR s krajaňmi v zahraničí, ako aj v SR;
- priebežne mapovať stav a potreby slovenských komunít v zahraničí a sprostredkovať dané informácie ÚŠZZ a inštitúciám v SR s cieľom dosiahnutia maximálnej efektívnosti výkonu štátnej politiky vo vzťahu k Slovákom žijúcim v zahraničí;
- monitorovať a signalizovať legislatívne zmeny v príslušných teritóriách s dosahom na pôsobnosť ÚŠZZ (dotácie, osvedčenia);
- podieľať sa na príprave, uzatváraní a výkone medzinárodných dohôd a medzivládnych programov spolupráce s dosahom na slovenské menšiny a komunity v zahraničí;
- konzultovať návrhy bilaterálnych rezortných zmlúv s krajaňskou problematikou s krajaňmi tak, aby mohli byť do nich zahrnuté aj ich požiadavky;
- využívať potenciál zmiešaných medzivládnych komisií v prospech rozvoja slovenských menšín a komunít v zahraničí;
- využívať mandát Rady vlády pre krajaňské otázky na efektívnu koordináciu krajaňskej politiky;
- v spolupráci s ďalšími štátnymi inštitúciami zabezpečovať finančné prostriedky pre dotačný systém ÚŠZZ na podporu krajaňských aktivít a napomáhať ÚŠZZ pri implementácii finančnej podpory infraštruktúrnych krajaňských projektov;
- dotačný systém ÚŠZZ realizovať tak, aby sa dotácie poskytovali transparentne, vyvážené medzi všetky slovenské komunity v zahraničí s prihliadnutím na princípy uvedené v zákone o Slovákoch žijúcich v zahraničí a aby tieto dotácie boli vždy riadne a včas vyúčtované spolu s príslušnými sankciami v prípade porušenia zákona alebo pravidiel dotačného systému;
- v záujme rozvoja vzťahov so slovenskými komunitami úzko spolupracovať s ÚŠZZ pri vybavovaní žiadostí o vydanie osvedčenia Slováka žijúceho v zahraničí;
- zabezpečovať ochranu práv a záujmov Slovákov žijúcich v zahraničí, ktorí sú občanmi SR formou konzulárnej asistencie;
- sprostredkovať informácie o Slovensku pre Slovákov žijúcich v zahraničí na webových stránkach ZÚ SR v ich prepojení na webovú stránku ÚŠZZ, ktorá by mala byť centrálnym

portálom pre Slovákov žijúcich v zahraničí s jej prelinkovaním na všetky pre nich dôležité inštitúcie SR;

- v krajinách s prílivom príslušníkov novej slovenskej diaspóry podporovať udržiavanie ich bezprostredného kontaktu so SR a sprostredkovať im informácie o možnostiach ich návratu a uplatnenia sa na Slovensku;

- spolupracovať s novou slovenskou diaspórou a využiť jej záujem a potenciál v prospech rozvoja SR;

- podporovať iniciatívy realizujúce projekty globálnych slovenských sietí (napr. Slovak Global Network) zamerané na prepájanie (networking) predstaviteľov nových slovenských diaspór a profesionálov v zahraničí, ako aj ich prepojenie s inštitúciami a subjektmi v SR;

- podporovať projekty, ktorých cieľom je spresniť stav a početnosť komunity Slovákov žijúcich v danom štáte (napr. projekty na podporu sčítania obyvateľstva s cieľom priznania sa k slovenskej národnosti alebo pôvodu);

- realizovať nasledujúce infraštruktúrne projekty, ktoré sa musia stať trvaloudržateľnými projektmi na rozvoj slovenskej komunity v danom štáte a ekonomicky nezávislými od ďalších dotácií zo strany ÚŠZZ:

- a) odkúpenie evanjelického kostola v Budapešti a rekonštrukcia priestorov v ktorých budú sídliť inštitúcie Slovákov v Maďarsku,

- b) výstavba budovy Slovenského kultúrneho strediska v Novom Sade, Báčskom Petrovci a/alebo Kovačici,

- c) nákup nehnuteľnosti, ktorá bude slúžiť ako kultúrne stredisko Slovákov v Nadlaku,

- d) dokončenie rekonštrukcie Slovenského kultúrneho centra v Našiciach v Chorvátsku,

- e) systémové riešenie fungovania Slovenského domu v Prahe tak, aby slúžil celej slovenskej komunite v Prahe a jeho činnosť bolo možné objektívne skontrolovať a vyhodnotiť;

- sprostredkovať informácie o poskytovaní vládnych štipendií SR pre Slovákov žijúcich v zahraničí;

- posilniť fungovanie slovenských inštitútov v zahraničí tak, aby boli aj na prospech slovenských komunít v danom štáte;

- podporovať zapojenie krajských komunít do realizácie prezentácie SR v zahraničí a naopak, pomáhať pri ich prezentácii v SR.

MS a jej pracoviská na regionálnej úrovni chcú pripraviť viacero lokálnych podujatí. Ich predbežný plán a pozvánky budú dostupné na webovej stránke www.matica.sk. Na regionálnej úrovni budú celý rok krajsky spolupracovať viaceré MO MS – t. j. zabehnuté spolupráce MO MS a krajanov na viacerých spoločných podujatiach počas roka (MO MS Trstená, Dom MS Nitra, MO MS Veľká Rača, MO MS Galanta, atď. ...)

Kapitola 9 Vplyv na rozpočet verejnej správy

Prijatie materiálu bude mať negatívny, rozpočtovo zabezpečený vplyv na rozpočet verejnej správy, ktorý je v analýze vplyvov kvantifikovaný v roku 2021 v sume 3 529 476 eur a v rokoch 2021 až 2023 v sume 3 529 476 eur každoročne s tým, že prostriedky sú zabezpečené v rozpočte kapitoly MZVEZ SR, v programe 0D3 – Štátna politika k Slovákom žijúcim v zahraničí.

Materiál nemá žiadne vplyvy na podnikateľské prostredie, žiadne sociálne vplyvy, žiadne vplyvy na životné prostredie, informatizáciu, na služby verejnej správy, ani na manželstvo, rodičovstvo a rodinu.